

MILLET PARTİSİ
Programı

MILLET

Dizgi, Mizanpaj, Kapak Tasarım, Baskı, Cilt:

Bayrak Yayıncılık Matbaacılık

Sanayi Ticaret ve Limited Şirketi.

Adres : Davutpaşa Cad. No:14/2 Topkapı İstanbul

Telefon : 0212 493 11 06 (pbx)

Faks : 0212 493 11 07

Baskı Tarihi : Aralık 2006

Baskı Yeri : İstanbul

İÇİNDEKİLER

<i>Takdim</i>	1
<i>1 Partinin Hedef Ve Metodu</i>	2
<i>2. Prensipler</i>	7
<i>A- Siyasal Düşüncenin Kaynakları</i>	9
<i>B - Siyasal Düşüncenin Kabulleri</i>	10
<i>C- Siyasal Çabanın Prensipleri Ve İdealleri</i>	11
<i>3. Temel Soru</i>	21
<i>4. Gelişmenin Genel Esasları</i>	25
<i>A) Gelişmenin Genel Şartı</i>	27
<i>B) Gelişmenin Prensipleri</i>	31
<i>5 Gelişmenin Kültürel Manevi Esasları Ve Pol.</i>	41
<i>A) Gelişmenin Kültürel-Manevi Esasları Ve Pol.</i>	43
<i>B) Milli Sosyokültürel Değişim Olarak Gelişme</i>	49
<i>6. Gelişmenin Milli Ekonomi Politikası</i>	73
<i>7. Gelişmenin Milli Sosyal Esasları</i>	97
<i>8. Özel Politikalar</i>	113

TAKDİM

Türk insanı ve Türk toplumunun problemlerine çözüm getirme amacındaki bu programda, insanlığın kültür birikiminden yararlanan millî düşüncenin ülke ve insan problemlerine bakış açısı, metodu belirtilmeye çalışıldı.

Türkiye siyasal düşüncesine son derece önemli ve müspet katkıları olacağına yürekten inandığımız, esasta Türk milletinin pozitif ve manevi ihtiyaçlarının, görüş açısının, düşünce tarzının ve aksiyon tipinin bir ifadesi olan bu programın Türk milletine hayırlı olmasını diliyoruz.

Millet Partisi olarak bizler, programın Türk aydınının ve Türk insanının müşterek ilmi katkısı ile gelişip serpileceğine olan inancımızı ayrıca belirtmeliyiz. Programı benimseyip Türk milletinin siyasal çabasını güçlendirecek tüm vatandaşlarımıza şükranlarımızı sunarken, bilimsel eleştiri zahmetine katlanacak aydınlarımıza da şimdiden teşekkür ederiz.

Aykut EDİBALI
Millet Partisi Genel Başkanı

1. PARTİNİN HEDEF VE METODU

Türk toplum ve insanını, şerefli mazisi, eşsiz tarih birikimi ve devasa manevi değerlerine layık; yüce, ileri ve mutlu bir hayat tarzına kavuşturma hedefimizdir. Büyük devlet, büyük millet, sade, samimî ve ulvî bir manevi hayat, bayındır bir vatan, sanayileşmiş bir ülke; müreffeh, insanın ve Türkiye' nin çağdaş dünyada sorumluluğunun tam idraki içinde, hürriyet, adalet, barış, kardeşlik ve bölünmez bir birlik halinde yükselmiş, millî, manevi kültür değerleriyle çağın gereklerini sentezlemiş bir toplum halinde yükselmek ve ilerlemek ülkümüzdür.

Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik yeri, Türk milletini sadece bir gelişme mecburiyeti ile değil, bir var oluş sorusu ile de karşı karşıya getirmiştir. Bu yüzden Türk insanı için ilerlemenin, mutluluğun, insan hak ve hürriyetlerinin yegâne teminatı kadir bir Türkiye'dir. Milletlerarası alanda meşru ve kutsal, adil ve insancıl, iradesini icraya kaadir bir Türkiye hedefini yüce bir amaç olarak benimsi-

yoruz.

Türk milletinin ve Türk insanının, Türkiye'nin tüm problemlerini en kısa süre içinde çözeceğine yürekten inanıyoruz. Türk insanının müstesna fitrî kabiliyetinin, çalışkanlığının, yüksek zekâsının, engin ve destanî, ruhî ve manevi gücünün; bilime, millî ve manevi değerlere, ülke gerçeklerine, insanoğlunun müstesna fitratına ve çağdaş insan umuduna dayanan bilimsel, millî anlayışın ve ehil yöneticilerin rehberliğinde, ileri, mutlu ve kadir bir Türkiye hedefinde aşamayacağı engel, çözümeceği mesele yoktur. Bu müstesna potansiyelin harekete geçirilmesi şarttır. İşte bu yüzden, sürekli ve yaygın demokrasi hedefini, demokrasimizin millî ve ileri hedefi olarak benimsiyoruz. Demokratik ıslahat hareketinin Türk insanının manevi gücünü, beşerî potansiyelini seferber ederek, Türk milletinin millî, insanî ve cihanşümul davasını gerçekleştiren sürekli hayat hamlesi haline geldiği müstesna an, Türk İnkılâbı'nın mümtaz önderi Büyük Atatürk'ün öngördüğü tarih ve cihan çapında yükseliş gerçekleşecek; Türk kültür ve medeniyeti atının medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi parlayacaktır.

Parti, "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" ilke sine yürekten bağlıdır ve bu ilkenin tam ve kâmil manada uygulamasının sürekli, yaygın, millî, ahlaki, kültürel, sosyal ekonomik demokrasi olduğu kesin inancındadır. Parti, insan hak ve hürriyetlerine, anayasal demokratik nizamaya saygılıdır. Par-

ti, bilimsel düşünceye, millî dünya görüşüne, millî ve manevi değerlere bağlıdır. Hürriyetçi, millîyetçi, insancıl, laik, barışçı, adil, demokratik, şahsiyetçi, maneviyatçı, birlikçi, ıslahatçı ve meşruiyetçidir.

Parti çalışmalarında metot olarak, demokratik, açık propaganda, eğitim ve teşkilatlanma tarzını siyasal çalışmanın yegâne meşru vasıtası olarak görür. Ülke gerçeklerinden, Türk insanının şahsiyet yapısından, büyük Türk inkılâbı'nın yüce ilke ve ülkülerinden, Türk kültürünün bereketli toprağından, çağdaş siyasal düşünce ve deney hazinesinden kaynaklanan bilimsel, millîyetçi, hürriyetçi, demokratik ıslahat ülküsünün ve inancının, tüm vatandaşlarımız tarafından heyecanla ve en kısa zamanda benimseneceğine inancımız sonsuzdur.

2. PRENSİPLER

A) SİYASAL DÜŞÜNCENİN KAYNAKLARI

1) İlim

Parti; ilmi, ilmi düşünceyi, ilmi araştırma metodunu siyasal düşüncenin ve siyasal çabasının esası olarak kabul eder. Bilimsel doğruluğu şüpheli kabullere, dogmatizme, formalizme, faraziyelere itibar ve iltifat etmez. Sosyal ve manevi bilimlerin verilerini esas alır.

2) Millî dünya görüşü ve millî - manevi sosyal değerler

Millî ihtiyaçlardan yola çıkan millî siyasal düşünce, ilmin ışığında, tarihin en köklü ve tecrübesi en büyük milletlerden biri olan Türk milletinin ihtiyaçlarını, değerlerini, ülkülerini, insanî bakış açısını, aksiyon tarzını, aklın, sağduyunun, modern insan ve toplum zaruretlerinin müsamahasız imtihanından geçirerek, millî politikanın kılavuzu yapmak ister.

Kâinat ve hayatın müşterek bir esastan kaynaklanmasına karşılık, tabiat ve hayat sonsuz çeşitlilik içinde değişmektedir. Fertte genel ve öze-

lin çizgilerini görürüz. İki hakikat çelişme halinde değil, uzlaşma halindedir. Millet dediğimiz tarihî, medenî ve sosyal ferdiyette milleti millet kılan maddi ve manevi spesifik gerçekler, genel insanî gerçeklerle birlikte ve uzlaşma halinde yaşar. İşte bu yüzden millî politikanın esasları, spesifik özelliklerimizin ve gerçeklerimizin, insanî gerçekler ve ilmin verileriyle uzlaşmasından ibarettir. İşte bu politikaya, bilimsel millî politika demekteyiz.

3) Ahlak

Parti, siyasi çalışmaların aynı zamanda ahlaki bir görevin yerine getirilmesinden ibaret olduğuna inanır. Ahlakın, vicdanî bir yol gösterici olduğuna, temelli başarıların ancak üstün ve iyi ahlak temeline dayandığına inanır. Hiçbir maddi, manevi, medenî ve sosyal gelişmenin, sağlam ahlaki temelleri bulunmadıkça, sürekli ve hayırlı bir başarısından bahsedilemez. Üstün ahlak ve fazilet, tüm çabaların hem amacı, hem de yöneticisidir.

B) SİYASAL DÜŞÜNCENİN KABULLERİ

1) Gelişme

Bu prensip, hem insan ve toplum için genel amacı, hem de kâinat ve hayatın uyduğu başlıca kanunu açıklar. İnsanoğlu, iradesi, inancı ve özça bası ile bu gelişmenin yolunu açar. Kendini sürekli olarak yenileyebildiği, maddi ve manevi ıslahatı tamamlayabildiği ölçüde ilerler, yücelir ve gelişir.

Sürekli bir gelişme, maddeten ilerleme ve manen yücelme, insanî, sosyal ve millî hedefimizdir.

2) Meşruiyetçilik

Parti, meşruiyetçilik ilkesini, tüm siyasal aksiyonun ahlaki ölçü ve kılavuzlarından başlıcası olarak kabul eder. Anayasal düzene karşı bulunan, kı saca meşru olmayan her türlü telkin ve davranışların ciddiyet ve inançla karşısındadır. Meşruluk, millî iradeden kaynaklanan meşru otoritenin emir ve yasaklarına itaat ve saygıdır. Medenî hayat tarzının bir gereği olan bu görev; hakkı, doğruyu ve en güzeli arama, daha ileri ve yüce bir hayat tarzını, meşruiyet çerçevesinde gerçekleştirme hak ve çabasından feragat manasına gelmez. Sulhçu, hürriyetçi bir gelişmeyi tazammun eder. Meşruiyetçilik, insana ve millete saygının, onun kendi geleceğini tayin konusunda rüştüne olan samimi inancın tabii bir gereğidir.

C-) SİYASAL ÇABANIN PRENSİP VE İDEALLERİ

1) Hürriyetçi, demokratik - laik esas

İnsanoğlunun dünyada görünüşünden bugüne kadar kendi elleriyle gerçekleştirdiği maddi ve manevi sunî dünyanın gittikçe kendisini kendi eserine yabancılaştırdığı tutsak kıldığı gerçeği, sanayileşmiş ve sanayileşmenin eşiğindeki tüm ülkelerde kabul edilen bir gerçektir. İnsanoğlu, fit-

ratından ve hayatın amacından kopmakta ve yeni bir paganizme doğru sürüklenmektedir. Hürriyet idealinin çağımızdaki anlamı şudur: İnsanoğlunu kendi fıtrat gayesinin takipçisi veya Tanrı'sının kulu haline getirerek, hür kılmak esastır. İnsanoğlunun hürriyetini sınırla yan tüm maddi ve manevi engellerin demokratik ıslahat ile kaldırılması beşeriyetin bir ülküsüdür.

Bu ülkü bu gün büyük bir güç haline gelmiştir. Bu ülkünün gerçekleştirilmesinde Türk kültürünün manevi, sosyal ve tarihî değerlerinin, hem Türk, hem de cihan hürriyetçi ülküsüne feyizli katkılarda bulunabilecek sönmez bir meşale olduğu kesindir.

Kişiliğini ve mutluluğunu arayan insanoğlunun psikik, sosyal, ekonomik engeller karşısında duraklaması ve hürriyetini yitirmesi tehlikesi mel-huzdur.

Hürriyet, gelişmenin manevi iklimini meydana getirir.

Hürriyetler sadece ferдин mutluluğunun değil, aynı zamanda toplumsal gelişmenin ve ilerlemenin de hem ülküsü, hem de şartı durumundadır. Bu yüzden hürriyetçi ve demokratız.

Hürriyetler sadece toplum tarafından belirlenmiş yetki sınırları olarak ele alınamaz. Hürriyetin yaygın ve aktüel gerçek olmasının derecesi,

toplum ve ferdin onları kullanım gücüne erişmesi ile orantılıdır. Diğer taraftan, hürriyetlerin sadece yetkilerden ibaret sanılması da yanlıştır. Çünkü sorumluluklar, yetkilerin ayrılmaz parçaları durumundadır.

Türk kültür ve medeniyetinin dinî müsamaha, ibadet, ayin ve cemaat hürriyetinin ışıkları, asırlarca Batı dinî hayatını etkiledikten sonradır ki, Batı'da hümanist laik telakkinin tohumları filizlenebilmiştir. Hakkın ve hakikatin yorumunun bir zümrenin inhisarında kalmasına ve din adına bir diktatörlük (teokrasi) kurulmasına ve devamına insanlığın gelişmesi daha fazla katlanmazdı. Fikir, vicdan ve telkin hürriyetinin bir parçası olan dinî düşünce, inanç, ibadet ve cemaat hürriyeti muhteremdir. Hiç bir ferdin hakkı ve Tanrı'yı arama hürriyeti engellenemez.

Tanrı'ya inanma, ona kulluk etme, mümin için ulvî bir vect ve yüceliştir. Dinî görevlerin ifası ve din; hiç bir şekilde politik, şahsî ve maddi istismarın konusu yapılamaz. Dindarla ve din ile alay etme, düşmanlık etme hakkı, hiçbir kimse ve makama hiçbir mülahaza ile verilmez.

Hümanist laik telakkinin manevi amacı, Atatürk'ün diliyle, dinî hayata, politikanın günlük çabası dışında ve üstünde, dinî hayatın mahiyetine uygun bir samimiyet ve ulviyet kazandırmaktır. Bu anlayışın, dinî hayatın feyizli gelişmesinin başlangıcı olduğu gibi, millî sosyokültürel ve ekonomik

gelişmenin de temel şartını oluşturduğuna inanıyoruz.

Başkalarının hak ve hürriyetlerini, kendi hak ve hürriyetlerimiz kadar muhterem saymayı, hürriyetçi telakkinin özü olarak görüyoruz.

2) Şahsiyetçilik - milliyetçilik

İnsanoğlunu tüm canlılardan ayıran, onu insan kılan, millî ve beşerî kültürün bereketli toprağında beslenip gelişen ve sürekli olarak onu var kılan manevi ve ruhî varlıktır. İnsanları birbirinden ayıran şahsiyetleri olduğu gibi, toplulukları birbirinden ayıran ve onları var kılan da millî şahsiyet, yani millet olmuştur. Ferdî şahsiyetle, millî kimlik arasında çok yakın bir ilişkinin varlığı açıktır. Bu yüzden insan şahsiyeti gibi millet gerçeğini de muhterem saymaktayız. Ferdin gelişme hedefi ferdî şahsiyet olduğu gibi, insan topluluklarını bir yığın, bir sürü, bir kalabalık olmaktan çıkararak yükselişin hedefinin de millîyet olduğu açıktır. Binlerce yıllık bir gelişimin insan ruhunun ve toplumun vicdanında derin kökleri bulunduğu inkâr edilemez. Bu tabiat ve tarih gelişimi derin, manalı ve kesin gerçektir, hayal değildir. İnsan topluluklarını millî kimliklerinden soyutlamak, onu değersiz kılma veya yok sayma eğilimleri, eğer gerçekleşebilseydi, insanlar, insanlığın bütün erdemlerinden mahrum hale gelmiş bir vahşiler sürüsü haline süratle dönerlerdi. Tarihin değişimini yok sayan, onu tersine döndürmek anlamına gelen böylesi

bir afetin; ferdiyetin ve insanlığın feci sükûtunun başlangıcı olacağı açıktır. millîyetçilik telakkimiz tarih, tabiat ve insanlığın bu muhteşem yükseliş amacının ifadesinden ibarettir. İnsancı, şahsiyetçi ve millîyetçiyiz.

Ferdi, toplumun bir gölgesi sayan görüşlere itibar edilmeyeceği gibi, toplumu fertlerin bir yığı-nından ibaret gören görüşlere de itibar edilemez. Çünkü birisi toplumu inkâr ederken, diğeri ferdi inkâr etmektedir. Ferdi toplum için, toplumu da fert için kurban eden telakkilere itibar edilemez. Fert bir gerçek olduğu gibi, toplum da bağımsız bir gerçektir. Ferdin hiç bir şekilde inkâr edilemez temel hürriyet ve hakları olduğu gibi, toplumun da hassasiyetle korunmaya değer kıymetleri, ülküleri ve menfaatleri vardır. Bu değerlerle, insan hak ve hürriyetleri arasında bir inkâr değil, bir tekabül bahis konusudur.

3) Adalet

Toplumları ayakta tutan, insan fitratında ve vicdanında yaşayan ve insani ideallerin doruk noktasında bulunan prensip adalettir. Adaletin bulunmadığı bir toplum çökmeye mahkûmdur. Adalet nerede varsa orada zafer, yüceliş, ilerleme ve birlik vardır. Adalet, her varlığı hakkını veren sürekli iradedir; ahengi, fonksiyonel ayırımı, taazzuvû dayanışma ve işbirliğini, sevgiyi ve saygıyı, birlik halinde ilerlemeyi ve gelişmeyi temin eden manevi sosyal temeli oluşturur. Bu yüzden adalet,

sadece ferdî ve toplumsal bir ülkü değil, yaşanacak bir değerdir. Toplumun bütün hayat tarzlarına kişilerin tüm hayatına yön veren yüce bir ülküdür. Adaleti, tüm hayatımıza özellikle politik düşünce ve davranışa yön veren emperatif kural ve ilke olarak yürekten benimsiyor ve inanıyoruz.

4) Barış

Barış, sadece bir amaç değil, aynı zamanda bir ilke, bir kabul ve bir hayat anlayışıdır. Fert bakımından bir doyum halidir. Tabiatla, hayatın yüce ülküsü ile ve kendisi ile uzlaşmasını, huzur, kurtuluş ve mutluluğu ifade eder. Toplum bakımından barış, toplumun bütün uzuvları ve değerleri arasın da deruni ve yüce bir uzlaşma halidir.

Yurtta sulh - cihanda sulh idealini, fert, millet ve milletlerarası camia ile ilişkilerinin yegâne sağlıklı ülküsü olarak gerçekleştirmek başlıca amaçlarımız arasındadır. Realist tüm barış çabalarının haretle desteklenmesini, yurt ve dünya ölçüsünde barışın maddi ve manevi şartlarının oluşturulmasına katkıda bulunmayı görev sayıyoruz. Barış, bizim açımızdan sadece bir amaç değil, bir üslup ve yaşayış tarzıdır da.

Barış, dünya ölçüsünde çok yakın bir hedef olmasa bile, Türk İnkılâbının büyük önderinin, mahallî barışın cihan barışı ile yakın ilişkisini ortaya koyan tezinin büyük isabetine inanıyoruz. Aynı şekilde barışçı birlik ve gelişmenin, cihan çapında

da akisler uyandıracığından eminiz. Cihan çarpında ve ülke içinde sürekli barış özleminin, Türk milletini adalet ve insanî yüce ülkülerin kaadir bir iradesi haline gelmeye mecbur bıraktığı apaçık bir hakikattir.

5) Birlik

Cihan sulhunun gereksiz, manasız ve vahşi bir şekilde ihlal edilmesine medeniyetlerin ve ülkelerin birbirleri ile savaşa mecbur bırakılmalarına, insanın yabancılaşmasına ve büyük bunalımlara sürüklenmesine rağmen; bütün insanların bir kökten geldiği sulh ve yardımlaşma içinde yaşamaya mecbur bir milletler ailesi olduğu hakikati asla inkâr edilemez. Büyük Türk milletinin asırlar boyu sürdürdüğü insancıl politikanın ve dünyaya ve tarihe bakış açısının temeli bu gerçektir.

Ferdin tabii birliği olan aileden başlayarak, millete ve milletler camiasına doğru uzanan birliklerin, insanları bir sürü haline getiren kozmopolit, insanları ve milletleri köleleştiren emperyalist birlik hayalleri karşısında Türk dünya bakış açısının ve Türk İnkılâbı'nın hürriyetçi, şahsiyetçi, dayanışmacı, millîyetçi cihan telakkisini, sadece millî değil, aynı zamanda insanî bir hakikat olarak ilan ediyoruz.

Türk toplumunu, ferdiyet ve şahsiyetin temeli olan hilkatın baş döndürücü, zengin farklılaşması içinde, bu zengin farklılaşmayı serazat bir büyüme ikliminin esası olan hürriyet, demokrasi, adalet temelleri üzerinde milleti, devleti ve ülkesiyle

sarsılmaz bir birlik halinde Türk kültür ve medeniyetin den ve Türk İnkılâbı'nın sönmeyen meşalesinden aldığı ilhamla, mutlu yarınlara ulaştırmak hedefimizdir.

3. TEMEL SORU

Türkiye'nin temel sosyal, siyasal, moral, teknolojik ve ekonomik problemlerini, bunların fert hayatına yansıyan sıkıntılarını tarihsel bir süreç içinde değerlendiriyor ve anlıyoruz. Dünya kuvvet dengesini iki asra yakın bir zamandan beri kökten değiştiren tarihsel değişim, Türk toplumundan millî varlığını koruyup geliştirecek beşeri ve medeni sentezi talep etmektedir. Aksi halde, Türk toplumu millî ve manevi kimliğinden kayıplar vere vere bir etnografik kalıntı haline gelebilir. Bu kaybın kontrolsüz artışı sürerse, hiçbir tedbirin fayda vermeyeceği bir ana sürüklenebiliriz. Tarihsel ve medenî süreci, Türk insanı ve Türk milletinin var oluş ve geleceğini teminat altına alan bir gelişme süreci haline çevirmedikçe, ne ferdî ve ne de millî var oluşumuzun sağlıklı ortamını tesis edemeyiz. Ve gelişme çabalarımız istenen sonucu vermez. Özetle bir millî var oluş problemi ile karşı karşıya bulunduğumuz açıktır. Aynı açıklık içinde tüm temel sosyal, kültürel, ekonomik problemlerimizin başarılı çözümünü bir medeniyet sentezi başarı-

sında görüyoruz.

Gelişme dediğimiz müspet, insani ve ileri tarihsel değişim, Türk toplumunun insani ve bilimsel çözümlerine dayanmak mecburiyetindedir. Gelişme tarihsel sürecini hızlandırıp yönlendirecek esaslar, genel kültürel, manevi ve sosyo-ekonomik prensipler ve politikalar halinde aşağıda beyan edilmiştir.

4. GELİŞMENİN GENEL ESASLARI

A) GELİŞMENİN GENEL ŞARTI

Parti, demokrasiyi, Türk milletinin tercih ettiği bir hayat üslubu olarak benimser, gelişmenin sağlıklı ortamının hürriyetçi demokrasi olduğu hakikatini beyan eder. Demokrasiyi kitlelere yaymayı, yönetime vatandaşın daha seri, daha müessir ve daha yaygın biçimde katılmasını ister. Bu amacını gerçekleştirecek ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel tedbirleri almayı zaruri görür. Türk demokrasisini bütüncül, millî, ekonomik, sosyal, etik ve kültürel demokrasi olarak geliştirmeyi zarurî telakki eder.

Demokrasiyi, sadece vatandaşlara tanınan hak ve hürriyetlerden ibaret saymaz. Modern, insan hak ve hürriyetlerinin ve demokrasinin ileri hedeflerini gerçekleştirecek ıslahatı zaruri telakki eder. Tüm vatandaşların mutluluklarını arayabilmeleri, kendilerini ve ülkeyi yönetebilmeleri sadece bir hak konusu değil, aynı zamanda bir imkân ve sorumluluk konusudur. Yönetimin, ekonominin, eğitimin, çalışma hayatının safha safha demokratlaştırılmasını; demokrasiyi yaygınlaştıran, sürekli kılan, sağlam ekonomik, sosyal, kültürel ve

etik esaslara da yandırarak geliştiren bir ıslahat hedefi olarak benimsiyoruz.

Demokrasinin ahlaki ve felsefi bir temel kabulüyle dayandığı, apaçık bir hakikattir, insana güven, saygı ve sorumluluk gibi ahlaki değerler, demokrasinin ahlaki temelini gösterir. En küçüğünden en büyük birimlerine varıncaya kadar yönetim ve yönetime katılmak, haklarına sahip çıkmak için; sürekli eğitim, insan, ülke ve dünya meseleleri ve çözüm yolları konusunda yaygın, ciddî, gerçekçi ve bilimsel enformasyon gereği; demokrasinin bir kültür olayı olduğunu gösterir. Ve sonuç olarak deriz ki; kültürel demokrasi, yaygın demokrasinin bir gerçekleştirimi olarak kabul edilmelidir.

İnsan hak ve hürriyetlerinin bütün vatandaşlarımız için aktüel hürriyetler haline gelmesi, şüphesiz ki bir imkân meselesidir. Gelir dağılımındaki dengesizlik, fert başına düşen gayri safi millî hâsılanın düşüklüğü, artan hayat pahalılığı, sosyal antogonizma ve nihayet ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda kuvvetler dengesini temelden bozan ve kamunun denetimini imkânsız denecek ölçüde zor laştıran değişimler, demokrasinin başlıca mesele ve engelleri durumundadır. Bu yüzden kuvvetler ayrılığına dayanan parlamenter demokrasiyi güçlendirmeyi, çalışma hayatı ve ekonomide tröstleşme temayüllerine karşı çıkmayı, kamunun denetimini yaygın ve müessir hale getirmeyi, demokrasinin kitlelere yayılmasının ve güçlenmesinin esas şartı saymaktayız.

İşte bu ıslahattır ki, gelişmenin millî çizgisini ta kipte demokratik iktidarları, kamuoyunun artan desteğine kavuşturan, millet-devlet ilişkisini sürekli yenileyen bir temel oluşturacaktır. Sosyal ve eko nomik hayatın demokratikleştirilmesi, demokrasi miz millî, sosyal ve ekonomik demokrasi haline ilerletecektir.

Ülke demokratik yönetimini kesintili kılan ve fiili yatta bütün yükü ve sorumluluğu bir zümrenin omuzlarına bırakan uygulamanın; tarihsel iç ve dış dinamiklerin anormal baskısı altında doğan problemleri çözme imkânından ülkeyi büyük ölçüde mahrum ettiği kanaatindeyiz.

Demokrasiye millî, sürekli, yaygın, sosyal, kültürel, moral ve ekonomik öz ve karakter kazandırma dığımız sürece, hiçbir hüsnüniyetli politikanın millî ve insani özelliğini uzun süre korumasının objektif imkânının mevcut olmadığı inancındayız.

Türk insan ve toplumunun bütün alanlarda demokratik, millîyetçi, insancı ve sağlıklı gelişmesinin şartı, sürekli ve yaygın millî demokrasidir. Demokrasiyi zikrettiğimiz demokratik hedefler istikametinde ıslah çabasını, tüm gelişme ve büyüme projelerinin başarısının temel şartı olarak görmekteyiz.

12 Eylül'le başlayan demokratik düzenlemenin, ıslah çabalarında müstesna bir başlangıç ve temel oluşturduğuna inanıyoruz.

B) GELİŞMENİN PRENSİPLERİ

1) Gelişme hareketi bir bütündür

Bir milletin gelişme düzeyi, ekonomik, siyasal, kültürel ve moral gelişmenin karmaşık bir bütünüdür. Zira bu hayat tarzlarının ayrımlanması ne kadar haklı esaslara sahip bulunursa bulunsun, sonuç itibarıyla insanî ve toplumsal bir gelişmenin, birbirini karşılıklı olarak etkileyen aynı bütünün parçalarından ibaret bulunduğu açıktır. Millî hayatın zikredilen alanlarındaki gelişmelerin, karşılıklı etkileri göz önünde bulundurularak, gelişme hamlesinin, topyekûn ve ahenkli bir bütün halinde, gelişme hedefine doğru yöneltilmesi gerekir.

Keza, sadece ekonomik açıdan bakıldığında, sektörler arasında da, millî ekonomi hedeflerini gerçekleştirme konusunda karşılıklı etkileme sözkonusudur. Bu yüzden bütün sektörlerin, millî gelişme hedefleri doğrultusunda demokratik işbirliği ve bütünlüğüne inanıyoruz. Tarım, sanayi ve hizmet sektörleri, fert, devlet, emek, sermaye, teşebbüs gibi işletme elemanları arasında prodüktif koordinasyonu, millî ekonominin tüm unsurları arasındaki korelatif ilişkinin zaruri bir sonucu olarak görmekteyiz.

2) Gelişmenin primer unsuru son tahlilde insandır

Gelişme, bir imkân meselesi olmanın ötesinde, gelişmeyi, yükselmeyi sürekli ve sarsılmaz bir ir-

de haline getiren insanın eseridir.

Medeniyetlerin yükseliş ve çöküşlerinin temelinde, tabiat ve hayatın meydan okuyuş ve insanoğlunun karşı koyuş diyalektiği bulunmaktadır. Tabiatın, hayatın ve sosyal çevrenin meydan okuyuşuna insanoğlunun uygun cevabı, ancak aklının, ruhunun ve iradesinin eseri olabilir

Dünyayı düzenleme, maddi ilerleme ve manevi yücelişin temel unsuru insandır. İlerleme, yüceliş ve gelişmeyi gerçekten gayesi haline getirmiş bir toplum için, iradesinin önünde duracak hiçbir engel tasavvur edilemez. İrade ve inanç sahibi bir toplum, en müşkül anda bile gayesini gerçekleştirecek imkân ve vasıtaları ortaya koymakta gecikmez.

Her türlü gelişme insanla başlar, insanla biter. Devlet ve toplum, insanın maddeten ve manen gelişmesine ortam hazırlar.

Bu yüzden ekonomik, sosyal ve moral gelişmenin temeli insandır. İnsan, gelişme ve yücelmeyi gerçekleştirebilecek bir değişim geçirmediği, hiç bir kalkınma hareketinin başarılması mümkün değildir.

3) Millî gelişme hareketinin zati karakteri

Gelişim; değişimin sürekli bir ıslah iradesinin müdahalesi ile güzellik, iyilik, fayda ve hayır idesine yöneltilmiş özel halinden ibarettir. Gelişmenin tüm insanlara mahsus evrensel kuralları olduğu

kadar, gelişme hamlesini başlatan toplumda, o toplumu bir toplum haline getiren maddi, beşeri ve manevi kuvvetlerin etkilerinden doğan, gelişmenin o topluma has karakterleri, özel kuralları da mevcuttur. Bu yüzden gelişme soyut bir kavram değildir.

Tarihsel periyot, dahil olunan medeniyet ve medeniyetlerin etki tarzı ve derecesi, bu zaman dilimi içinde gelişme hedefine yöneltilecek iç kudretler, temas halinde bulunan dış sosyal çevrenin gücü, etki tarzı ve derecesi, millî sosyal değişimi, seyir grafiğine, şekline, periyoduna etki ederek şekillendirir. Bu yüzden gelişim, her büyük sosyokültürel birim için, farklı bir yol çizer. Gelişim olayını tekdüze, doğrusal, mutlak ve evrensel bir model için de hapsetmek, onu sakatlamak, dejenere etmek ten başka bir sonuç vermez... Ve bilimsel bakımdan da, şu veya bu evrensel gelişme modelinden bahsetmek, 18. asrın metafizik görüşlerine dönmek ve sosyal bilimlerde bu iki asır içinde meydana gelmiş birikime sırt çevirmek anlamına gelir ki, savunulamaz.

4) Gelişmenin temel gücü, Millî potansiyeldir

Türk milletinin gelişme hamlesinin başarısı için, tüm maddi ve manevi gücü, akılcı ve verimli bir şekilde seferber etmekten başka çıkar yol yoktur. Atıl ve verimsiz halde kaldığına kani olduğumuz millî potansiyelin harekete geçirilmesi, gelişmenin temel gücü olacak ve gelecekte sekonder bir

olay haline gelecek olan dış kaynak imkânlarının da artan bir verimle millî gelişme hamlesine katılması mümkün olacaktır.

5) Modern teknolojinin süratli iktisabı

Yerli teknolojinin en kısa süre içinde, çağdaş ve modern teknoloji ile rekabet edecek düzeye getirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Modern teknolojinin süratle iktisabı, özümlemesi ve çağdaş seviyede teknoloji üretilmesi hedefimizdir.

6) Kalkınmanın sosyal ve topyekûn özelliği

Kalkınma ancak, bir milletin maddi ve manevi enerjisinin topyekûn, akılcı ve verimli bir şekilde kalkınma hedefi için seferber edilmesi ile mümkündür. Bu yüzden kalkınma hareketi, bir zümrenin kâr ve başarı ümidine bağlanamaz. Devlet ve vatandaşın organize edilmiş, sürekli, rasyonel, düzenli ve verimli işbirliği öncülüğünde tüm beşeri ilmi, teknolojik ve manevi enerji, emek ve mali gücün seferber edilmesi, kalkınmamızı millî temellere dayandıracak ve başarıya ulaştıracaktır.

7) Maddi iktidar

Ahlaki ve insani değerlerle, insan çabası arasında adil bir uyum sağlanması ve dengesizliklerin kesinlikle bertaraf edilmesi şarttır.

8) İnsan hürriyeti ve gelişme unsurlarının koordinasyonu

İş ve çalışma hayatını, sermaye karşısında, emek, bilgi, istidat ve teşebbüsün mahkûmiyeti olarak gören düşüncelere itibar etmiyoruz. Bizim Türk milletine teklif ettiğimiz millî demokratik organizasyonun, kabaca millî ekonomik modelin esası, sermaye, emek, bilgi ve teşebbüs gibi işletmenin vazgeçilmez unsurlarını müşterek eserin inşasında aynı derecede elzem kıymetler olarak görmekten ibarettir. Bu kıymetlerin hiçbiri diğerinin mahkûmu olamaz. Hürriyet sadece insani bir amaç değil, bir hayat tarzıdır da. Bir işletmeye katılanlar arasında müşterek bir değer ortaya konması ilişkisinde bir esir münasebeti yoktur, eşit insanlar arasında kurulmuş bir ortaklık, bir iştirak ilişkisi vardır. Bu prensip esas alınarak, iş ve çalışma hayatında vatandaşların iki uzlaşmaz sınıf haline gelmeleri önlenecek ve verim süratli bir şekilde artacaktır. Sosyal ve ekonomik antogonizmalar ortadan kalkarken, çalışma hayatı barış ve adaletin sürekli ve sarsılmaz temellerine kavuşmuş olacaktır.

Millî ekonominin bu esası, insanı köleleştiren, insan hürriyetlerini yok eden iki hâkim sistemin dışında, insan onuruna ve insana gerçek değerini veren hürriyetçi bir sistemdir. Ekonomik açıdan verimi ve kurtarıcılığı tartışılmaz olduğu gibi, insanı ve insan hürriyetini en büyük değer haline getirdiğinden, gerçek anlamda insancıldır, millî kül-

tür ve tarihin de bir ifadesi olmak itibariyle millîdir, iki hâkim ekonomik sistem dışında millî ekonomi hedefini Türk milletine gösteren Türk İnkılâbı'nın ekonomik ölküsünün de gerçekçi ifadesidir.

9) Millî ve milletlerarası planda gelir dağılımının Türkiye ve Türk toplumu açısından önemi ve anlamı

Ülkemizde büyük vatandaş kitlelerinin işçi, köylü, memur, esnaf ve sanatkârın sabit bir gelire bağlı bulunduğu açıktır. Bu durum sadece sosyal bakımdan, bir gelir adaletsizliği olarak ele alınmaz. Konuya sosyoekonomik açıdan sadece bir gelir dağılımı bölüşümü olarak bakmıyoruz. Türkiye nüfus çoğunluğunun üretime, hem de prodüktif üretim alanlarına safha safha çekilerek, fert başına düşen gayri safi millî hâsılanın artırılmasını, gelişmenin temel ölçüleri olarak kabul edilen üretim ve hizmet çeşitlerinin gelişmiş ülkeler standartlarına ulaştırılmasını zorunlu görüyoruz. Ücret, maaş, mahdut zirai, ticari ve sınaî kazancın Türk toplumunun büyük ekseriyeti için sadece bir iktisadi zaaf değil, teşebbüs ruhunu zincirleyen, gelişmenin temel faktörü insanı gelişmenin her alanında durduran bir engel halinde bulunduğu açıktır. Bu tarihi, manevi, sosyal, kültürel ve politik gerilik amilini süratle bertaraf etmek mecburiyetindeyiz. Milletlerarası ekonomik ilişkiler açısından bakılınca dünya üretim ve ticaretinde pek düşük oranda yer işgal eden Türkiye gerçeği, sadece yukarıda işaret ettiğimiz hastalıkların

esasını oluşturmakla kalmıyor, aynı zamanda Türk toplumunu giderek sanayileşmiş ülkelere proletaryası haline dönüştürmek ciddi tehlikesi ile de karşı karşıya getiriyor.

Bu tablonun değişmesi şarttır. Akılcı bir planlama ile vatandaş çoğunluğunu safha safha üretim ve ticaret alanına çekmek ve millî enerjiyi sabit bir gelire mahkûm eden şartları değiştirmek mecburiyetindeyiz. Bu konuda devlet öncülük görevi üstlenmelidir. İç ve dış pazarlarla üretim birimlerimiz arasında verimli işbirliği, kalite ve üretim miktarını arttırırken, üretimin fuzulî alanlara kayması önlenektir.

10) Sanayileşme hedefinden vazgeçilemez

Modern, çağdaş ve gelişmiş toplum demek, maddi bakımdan sanayileşmiş bir toplum, manevi bakımdan çağdaş insanlık medeniyeti ile tarihsel ve millî kültürü sentezlemiş bir toplum demektir. Bu iki hedeften sapma anlamına gelen değişimleri, Türk toplumunun gelişme hamlelerini saptıran, yozlaştıran bir gayret olarak görüyoruz.

Modern toplumlar, maddi kültür açısından, insanoğlunu göçebe toplum safhasından çıkararak tarım inkılâbından binlerce yıl sonra ortaya çıkan endüstri inkılâbının eseridir. Türk toplumu modern ve ileri bir toplum olmak için, endüstrileşmesini sağlamak mecburiyetindedir.

11) Gelişmenin temeli olan sosyal çevre

Medeni hamlenin başarısı için sağlıklı köy ve şehirleşme bir zarurettir. Tüm tarih boyunca, medeni hamlelerin filizlendiği sosyal ortam site olmuştur. Canlı kültür alışverişlerinin ve sentezlerinin mümbit toprağı, tarih boyunca sitedir. Bu yüzden sağlıklı ve siteleşmiş şehir ve köy hedefimizdir. Çağdaş medeniyetin tüm imkânları ile donatılmış şehir ve köyler modernizasyon hamlesinin temeli olacaktır.

12) Gelişme iradesini sınırlayan engellerin bertaraf edilmesi

Kalkınma iradesini sınırlayan, hedefinden saptıran eğitim, kültür haberleşme, çalışma, ekonomi vb. alanlarda tüm engellerin bertaraf edilmesi şarttır. Rasyonel, verimli, ısrarlı bir irade ve çabanın sonucundan başka bir şey olmayan gelişmenin manevi, ahlaki, sosyal ve maddi şartları ve temelleri süratle tesis denecektir. Eğitim ve çalışma hayatı bu esasa göre düzenlenecektir.

13) Toplumun üretim ve tüketimde demokratik organizasyonu

Türk milletinin üretim ve tüketimde demokratik organizasyonu, sadece ekonomik değil, aynı zamanda politik bir zarurettir de. Planlamada gerçekçilik ve verim, stabil para, istikrarlı fiyat, üretim artışı, tüketimde israfın önlenmesi ve genel

tasarruf, Türk milletinin sadece üretimde değil, tüketim alanında da demokratik organizasyonuna bağlıdır.

5. GELİŞMENİN KÜLTÜREL-MANEVİ ESASLARI VE POLİTİKALARI

A) GELİŞMENİN; MEDENÎ İLERLEMENİN BİR FONKSİYONU OLARAK ELE ALINIŞI

1) Gelişme, medeni ilerlemenin bir fonksiyonudur

Bir toplumun gelişmesi, o toplumda medeniyetin bütün icapları ile kökleşmesi ve yerleşmesi demektir.

Gelişme, bir medeniyet olayı olarak kabul edilmedikçe gelişme gayretlerinin istenilen sonuçları vereceğine inanılmaz.

2) Medeniyetlerin farklı ve ortak özellikleri

Bütün medeniyetlerin ve üstün kültürlerin müşterek özellikleri bulunmaktadır. Her medeni yükseliş hamlesi, bir dünya görüşüne, bir ahlak anlayışına dayanır. Ayırt edici özellikleri bu sübjektif kabullerden oluşan tüm medeniyet ve kültürler işte bu yüzden farklılaşırlar.

3) Medeniyet, bilimsel düşünce ve teknoloji

Medeniyetlerin bilim ve rasyonel düşünceye

verdikleri önem, dünya tarihi açısından oldukça yeni sayılır. Bütün medeniyetlerde rasyonel ve pozitif düşünce unsurları var olmakla birlikte, bilime dayanan medeniyet 12-13 asırlık bir geçmişe sahiptir. Medeniyet insanların yaşayış tarzı ve ilişkiler bütününden ibarettir. İnsanla çıplak tabiat arasın da, insan eseri olan değerler, davranış ka- lıpları ve vasıtaları o toplumun medeni varlığını ortaya koyar.

4) Türk medeniyetinin değişim çizgisi

Türk toplumu yükseliş dönemlerinde ahlaki ve insanî değerler açısından olduğu gibi, rasyonel düşünceyi ve pozitif bilimsel metodu da medeniyet ve kültürünün en önemli unsuru yapmış ve zamanının insanlık kültüründen bir değil, birkaç asır önde bulunmuştur. Türk kültürünün asırlar boyu sürmüş bulunan üstünlüğü tartışmasız kabul edilecek bir gerçektir. Şüphesiz ki bu büyük ve anlamlı gerçek kadar önemli olan ve unutulmaması gereken gerçek de, 18. asırdan itibaren bu üstünlüğün yitirilmiş bulunduğu, gelişen başka bir medeniyetin ve bu medeniyetin bağrında yetişen kültürlerin üstün hale geldikleri hakikatinden ibarettir.

5) Türk medeniyetinin gelişme zarureti ve dünya buhranı

Türk milletinin bu dönem içinde, tüm beşeriyetle birlikte maruz kaldığı haksızlıklara, uğradı-

ğı zararlara rağmen medeni hamlesinin başarıya ulaşması için çok haklı sebepler bulunmaktadır. Çağdaş insanlık kültüründe pek önemli yeri bulunan Batı medeniyeti, çözümü bu medeniyetin değer ölçüleri içinde imkânsız sayılabilecek sosyal, ekonomik ve ahlaki problemlerle karşı karşıyadır. Ve bu durum karşısında insanlığı da tehdit eden problemler ya çözümsüz kalacak ve insanlık bunalımı dayanılması imkânsız hale gelecek veya çağımıza hâkim medeniyet değişim geçirecektir.

6) Medeniyetimizin insani ve manevi cevheri

Buna karşılık Türk kültür ve medeniyeti uzunca sayılacak bir duraklama döneminden yeni çıkmış olmasına rağmen, insan anlayışı, ahlak görüşü ve toplumsal değerleri ve tarihi birikimi itibariyle insanlık kültürü bakımından ufuk çizgisindedir. Hayatın düzenlenmesi konusunda insan aklına ve deneysel metoda olağanüstü yatkınlığı itibariyle de manevi yüceliş ve maddi ilerlemenin bereketli tohumlarını ihtiva eden en müsait kültür durumundadır. Çağımız medeniyetinin durma vetiresine girişinin temel sebebi maddi ilerleme ile manevi yüceliş arasında gittikçe artan oransızlıktır. Dünyamızı etkileyen ve insanlık için çözüm arayan büyük fikirler, bu temel tespitten hareket etmektedirler.

İnsanın gittikçe kendi ürettiği maddi ve manevi eserin (maddi medeniyetin) esiri haline gelerek

yeni bir tutsaklık dönemine girmekte oluşu gerçeği saklanmaz haldedir.

7) Tarihsel kültür kıymetlerimizin çağdaş kritiği ve değeri

Bizim için çifte görev bir zaruret olarak görünüyor. İnsanlığın tüm kültür hazinesini, Batı kültürünün tarihsel tecrübesini göz önünde bulundurarak kültürümüzün insani, toplumsal ve manevi değerlerini, amaçlarını ortaya koymak şarttır.

Böylece eski kalıp ve şekiller altında, fonksiyon suz, dejenere olmuş, sadece bu tarih döneminde yaşayabilmiş ve tarih olmuş kültür kalıntısı ile yaşayan ve yaşaması gerekli kültürümüzün insani, moral ve sosyal temel değerlerinin ayrıldığını görmüş olacağız.

Kültürümüzün insani, toplumsal cevheri ve moral değerleri, toplumsal gelişmenin manevi gücü ve iradesi olacaktır. Ve insan, hür ve hükümler olan insan, kullanmadığı kabiliyet ve gücün farkına vararak onları kullanabilecektir.

8) Taklit çağının sona erışı

Medeniyet hamlesini bir asra yakın bir süredir sürdürme gayretimizin, sonuçları benimsenmekten çok medeni yükselişin sebeplerine yönelmesi ve aynı sebeplerin aynı yücelişi sağlayacağına inanması gerek. Medeni gelişmenin sosyal, ma-

nevi - ruhî ve bilimsel esasları ve ölçülerinin kabulü şarttır. Medenileşme çabamızın taklit çağı artık sona ermelidir.

9) Çağdaş yeni medeniyetin maddi - manevi, sosyal esasları

Her gelişme ve yücelme hareketi, medeni gelişme hareketinin fonksiyonudur. Bütün dünya medeni hamlelerinin dayandığı esas ise kabuller, inançlar, değerler ve aksiyonlardan ibarettir. Medeniyetin sübjektif temelini bunlar teşkil eder. Medeni hamlenin manevi özü budur. Pozitif özü ise, tabiatı insan gücüne ram eden rasyonel temellerdir. Bu özelliği ile, medeni hamle, insan aklının ve ruhunun tabiatın sınırlarını çözerek ona hâkim olmasıdır. Medeniyetin rasyonel ve sübjektif kutuplarının birleşmesi ve sentezlenmesi ancak sitede oluşur. Gelişme ve yücelmenin esası olan medeni gelişmenin sosyal, rasyonel ve sübjektif temelleri bunlardır. Medeni gelişmenin bu temellerini geliştirmek azmindeyiz.

10) Gelişme ve yeni insan

Dünyamızı değiştiren, güzelleştiren, insan hayatını daha anlamlı kılan ve kolaylaştıran bütün büyük hareketler çağlarına göre çok farklı olan bir ihsan tipinin ortaya çıkışı ile başlar.

Toplumun ve çağın problemlerine değişik bir bakış açısı getirir. Ahlak telakkisi, dünyaya bakış

tarzı büyük değişimin öncüsü olacak insan tipini karakterize eder.

Medeniyetlerin, özellikle Batı medeniyetinin değişim merhalelerinin başlangıcında, değişik bir insan tipini görürüz. Medeni değişimin yeni safhasını gerçekleştirip yönetecek insandır bu. Bu yüzden medeni hamlemizi gerçekleştirecek insanın istenen özelliklere kavuşabilmesi baş meselelerimizdendir. Millî, manevi ve ahlaki değerleri, insanlığın ahlaki ve manevi mirası ile zenginleştirmiş, kıymetlendirmiş; pozitif ve rasyonel düşünceyi benimsemiş medeni yücelişin rehber kadrolarına şiddetle ihtiyaç vardır.

Elbette bu görevin yerine getirilmesini bilim, ahlak ve teknolojinin ülkemizde geliştirilmesi ile görevli kurumlarımızdan beklemekteyiz. Bu yüzden millî eğitim, diyanet hizmetleri, araştırma ve geliştirme çabalarını ıslah etmeyi başlıca görevlerimiz arasında sayıyoruz.

11) Yeni medeniyet safhasının hedefleri

Medeni ilerlemenin maddi şartı, köylerin ve şehirlerin medeni hamlenin fışkıracacağı site seviyesine gelmesidir. Siteleşen toplum, medeni hamlesini başarıyla yönetecek; maddi açıdan sanayi ötesi toplum düzeyine gelirken, insanın maddi ümranın efendisi haline gelmesi, hür olması, kültür ve sanatın yüksek sentezlerine uyuşması mümkün olacaktır. Bu, çağdaş medeniyetin de

sorusuna verilmiş bir cevap olacaktır. Maddi ilerleme ile manevi gelişmenin ahenkli birliği. Bütün temel politikaların bu amacı gerçekleştirmek için seferber edilmesi elzemdir.

B) MİLLİ SOSYOKÜLTÜREL DEĞİŞİM OLARAK GELİŞME

1) Millet vakası

Millet dediğimiz modern toplum, çok uzun bir tarihi geçmişin, müşterek hatıraların, toplum şuuruna sinmiş kabullerin, değerlerin, umutların; özelleşmiş duyuş, düşünüş ve davranış tarzının, birlikte yaşama azminin, mesuliyet duygusunun ve müşterek dilin yoğurduğu bir tarih ve kültür olayıdır. Değişen maddi kültüre rağmen değişmeyen bu özellikleri itibariyle de manevidir. Uzun tarih geçmişi, insan topluluklarını yoğura yoğura onları birbirinden farklı sosyokültür toplulukları haline getirir. Bu büyük gelişimden sonra insanlar bir yığın, bir kitle olmaktan çıkarak, ferdiyetlerinin var oluş ve devamının şartı olan millî kimliğin üyeleri seviyesine yükselirler.

2) Millet gerçeğinin insani amacı

İnsanoğullarının, insan nevi gibi müşterek bir kökten gelmelerine rağmen; millet aileleri halinde farklılaşmaları, gelişmeyi amaçlayan hilkatin bir harikasıdır. Ve farklılaşmanın tabii amacı, evrensel barış, işbirliği ve insanoğlunun müşterek geli-

şimini sağlamaktır.

3) Fert ve sosyokültürel çevre ilişkileri, şahsiyet ve millî kimlik

Ferdin, çıplak tabiatın haşin şartlarında yok olup gitmesini engelleyen toplumsal çevre, aileden beşeriyete kadar uzanan değişik ilgi türlerini oluşturur.

Aile, yerleşik sosyal birimler, köy, kent, meslek, dini camia, millet ve beşeriyetle ilgiler; her biri kendi mahiyetine uygun sosyal, manevi ve bütüncül ilişkiler halinde şekillenir. Bu ilgi tarzları arasında bir tearuz hali yoktur ve olamaz. Bu ilişkiler şebekesine ancak millî kimliğimizle katılabiliriz. En objektif, en evrensel olan kültür olgusunda bile millî kimlik, bu kabulü sağlayan bir algılama tarzıdır. Çünkü bütün farklı kültürler, en objektif olan değerleri bile kendi kültür kalıplarına göre seçer, yorumlar ve özümler.

Bu itibarla millî kimliğin kıskançlıkla korunmasını sadece millî değil, insani bir görev olarak kabul ediyoruz.

4) İnsanlık camiası

Beşeriyet camiası, millî kimliklerden soyutlanmış kozmopolit bir yığın, bir sürü değil, bir sürü olamaz. Beşeriyet camiasını bir sürü olarak değil, bir milletler camiası olarak görmekteyiz. İnsanlık

alemi, bütün milletlerin millî kimliklerini muhafaza eden ve onlara gelişme yollarını açan bir camia olmak mecburiyetindedir. İnsanlık camiasını kozmopolit bir yığın haline getirecek düşünce ve davranışlar tasvip edilemez.

5) Millî kimliğin korunması; Türk millîyetçiliğinin rasyonel çizgileri

Millet, tarihsel bir oluşum, bir sosyal zarurettir. Milleti vücuda getiren tüm unsurların ciddiyetle ve samimiyetle korunması ve geliştirilmesini, sadece bir millî görev olarak görmüyoruz. Bu, sosyal bir görev olduğu kadar, ferdi gelişmenin de şartıdır.

Bu itibarla, Türk milletini millet yapan unsurların ciddiyetle korunması ve titizlikle geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Millî şuurun, tarih şuurunun, Türk dilinin, millî ahlak ve faziletin korunması ve geliştirilmesi, Türk milletinin millî ve manevi cevheri olan İslam dininin, müspet laik anlayış çerçevesi içinde Türk insanının vicdanını besleyip yüceltmesi, manevi çabanın başlıca amaçlarındandır.

6) Yeni medeniyet ve insanlığa açık millî kültür politikası

Türk ailesinin, Türk düşüncesinin, Türk ahlakının, Türk sanatının, tarihi müktesebatının korunması ve insanlık medeniyetinin müspet kültür müktesebatıyla sentezlenerek modernizasyonu,

çağa ve dünyaya açılması sağlanmalıdır.

Türk milletinin millî ve manevi varlığını, tarihi müktesebatını koruyan ve Türk manevi varlığı ile insanlık kültürü arasındaki sağlıklı alışverişi gerçekleştirecek devlet organizasyonlarına ihtiyaç vardır.

7) Sağlıklı kültür alışverişine evet, emperyalist kültür etkilerine hayır

Kültürler ve medeniyetler arasında ilişkiler bir vakıadır. Bu ilişkiler, farklı kültürlerin açılıp serpilmesinde başlıca sebepler arasında bulunur. Ancak karşılıklı etkilemelerin, tek yönlü etkileme haline geldiği dönemlerde, bazı kültürlerin sakatlanmasından, hatta yok olmasından söz edilir. Özellikle 19. asır, Batı emperyalist kültürleri karşısında millî kültürlerin gerileme, hatta kaybolmalarına sahne olmuştur. Türk milletinin millî ve manevi cevherini, dünyanın gelişmiş kültürleri ile sağlıklı bir alışverişi gerçekleştirecek düzeye getirmek hedefimizdir.

Farklı kültür ve medeniyetlerin aksiyom ve kabullerinin farklı olması tabiidir. Biz, herhangi bir kültüre, medeniyete ve toplum biçimine şuursuz bir düşmanlık gösterilmesine taraftar değiliz. Ancak Türk kültürünü, gelişmiş kültürlerin etnografik malzemesi haline getirecek gelişmelere de kesinlikle karşıyız.

Türk milletini, tarihsel gelişmemizle hiçbir müs-pet ilişkisi olmayan egoist, benmerkezci, ferdiyet-çi veya sürü haline getirici, dünyaperest, inkârcı, kaderci Batı ve Doğu telakkilerinin millî ahlak ve kültürümüze olduğu kadar, millî gelişme çizgimi-ze de ters düştüğüne inanıyoruz.

8) Ferdi ve toplumsal çabaya yeni, insancıl ve manevi bir anlam ve ülkü kazandırmak temel hedeftir

Ferdi ve toplumsal çabanın manevi, objektif, gayri şahsi amacı, ferdi, bencil ve hasis menfaat duygusunun üstünde yükselmelidir.

Kanaatkârlık, kader bilinci, çalışkanlık, görev şuuru, sorumluluk, doğruluk, dürüstlük, hayata hürmet, kardeşlik, sosyal yardımlaşma, samimiyet, diğerkamlık, barış, adalet, birlik duygusu, dünyayı ıslah ve tanzim fikri gibi bize has faziletlerin korunması, geliştirilmesi ve toplumumuza hakim kılınmasını sadece millî değil, insani bir görev olarak da telakki etmekteyiz.

Nükleer bir yok oluş tehlikesinin insanlığın kapaısına dayandığı, sonu gelmeyen savaşların en çirkin şekliyle devam ettiği, teknolojik, ekonomik uçurumun, beşeriyetin bir bölümünü yaygın sefalet ve açlığa mahkûm ettiği, ırk, dil önyargılarının insanlığı kastlar halinde yaşamaya zorladığı bir dünyada tarihsel ve millî kültürümüzün devasa değerleri insanlık için de bir ümit olabilir. Ve ol-

malıdır.

Bu, kültür politikamızın insanlık kültürü ve insani dava haline gelebileceğini göstermektedir. Bu esaslar, millî kültür politikamızın temellerini ve amaçlarını ortaya koyar.

9) Dil politikası

Türk milletini millet yapan unsurların titizlikle korunup geliştirilmesi, millî ve manevi politikamızın esasını teşkil eder. Dil, din, tarih şuuru, müşterek mefahir ve ıstıraplar, birlikte yaşama iradesi, millî kültür, millî ahlak, millî ülküler ve millî çıkarlar, korunacak başlıca kıymetleri teşkil eder.

a) Dil

Dil, bir topluluğu millet haline getiren, o millete has ifade tarzı olarak ortaya çıkar. O milletin duyuş, davranış tarzını, kalıplar, şekillendirir. Müşterek tarihin aynası, geleceğin başlıca teminatıdır, tarihsel bir birikimdir; bir beşer tablosunu millet haline getiren müşterek duyuşun, düşüncenin ve iradenin oluşumunu sağlayan tarihsel oluşumdan ayrılmaz; nesillerden nesillere bir emanet olarak geçen devasa bir tarih birikimidir; strüktürü, morfolojisi, müziği ve kuralları ile asırlar süren bir tarihsel gelişmenin sonucudur; gelişmesini sürdürür, çünkü millî hayatın canlı bir parçasıdır; her şeyden önce kendini ifade tarzıdır.

b) Türk dilinin korunup geliştirilmesi

Binlerce yıllık bir tarihin ürünü olan Türk lisanını koruyup kendi mantığı ve gelişme seyri içinde geliştirmek ülkümüzdür. Türk dilini, bir azınlık dili haline getirme tehlikesiyle karşı karşıya bırakan, tabii gelişmesini saptıran müdahaleler asgari seviyeye inmiş olmasına rağmen, millî hassasiyetin bu konu üzerinde toplanması şarttır.

Türk dili, dünyanın en zengin dillerinin başında bulunmaktadır. Türk dilinin tarihi, bu gerçeğin şahidi durumundadır.

Türk lisanının, edebiyatının kendi gelişme seyri içinde bir ilim, felsefe dili haline gelmesi mümkündür. Bu eğilim ve bilim dili olarak Türkçenin korunması, bağımsızlığını sürdürmesi gerektiğine inanıyoruz.

Türk dili, ne sadece halkın dili, ne de sadece devletin resmi dilidir aynı zamanda Türkiye’de bilim ve eğitimin de yegâne dilidir.

Türk dilinin tarihsel tabii gelişim seyri içinde korunup gelişmesi, halk dili ile yazılı dil uyumunu sağlamak, gelişmiş İstanbul Türkçesi’ni genelleştirmek, müziği, bünyesi ve morfolojisi ile Türk dilini bozma gayretleri karşısında durmak; Cumhuriyet Türkiye’sinin halk, devlet ve bilim dilinin Türkçe olması yolundaki ilkesinin inançlı savunucusuyuz.

Zengin Türkçemiz, büyük ve şerefli geçmişin mirasını bugüne ve yarınlara ulaştıran yegâne bağ olarak ve yüz milyona yakın insanın konuştuğu bir büyük dünya dili olarak, cihan dili özelliğinin korunup pekiştirilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Kitle haberleşme araçlarının başta gelen görevinin, Türkçemizin sevdirilip öğretilmesi, geliştirilmesi olduğu açıktır.

c) Dil, millî kimlik ve kültür

Dil konusu, millet dediğimiz sosyokültürel yapının, kendini objektif ve rasyonel olarak ifade etmeye yarayan başlıca vasıtasıdır. Düşünceyi, duyguyu, müşterek mirası rasyonel olarak, milletin geleceğe uzanan nesilleri ancak dil vasıtasıyla, dilin taşıdığı kültür değerlerinin benimsenmesi yoluyla idrak eder ve milletin manevi varlığına dahil olurlar.

Bu yüzden dil, milletin ve millet fertlerinin kimliklerini de oluşturur, onlara şahsiyet verir. Dilin kavramları ise, düşüncenin ve onun dokuduğu bilim ve kültürün yapı taşlarıdır. Uzun süreden beri bir Babil Kulesi anlaşmazlığına düşürülmüş bulunan kültür hayatımızın en büyük zaafı, kavram kargaşasıdır. Bu da sosyal, manevi bilimler ve felsefi cereyanları araştırma, analiz etme ve kavramada yegâne vasıta olan çağdaş kavramların dünya ve Türkiye'nin sosyokültürel ve ekonomik gelişme çizgilerinden bağımsız, hatta keyfi ele alınmasından, Türkçeyi çağdaş bir bilim dili haline getirme konusundaki ihmalden kaynaklanmaktadır.

Dil konusunu bu arz edilenlerin ışığında hayati bir mesele olarak ele almak fikrindeyiz.

10) Manevi hayatın laik espri içinde tanzimi

a) Din

Din, insanların ve toplumların gelişmesinde en büyük etken olmuştur. İnsanoğlunun, çıplak tabiatın haşin şartları karşısında sadece ruhi tekâmülünü değil, aynı zamanda maddi gelişmesini de din sağlamıştır. Toplumlar bakımından manevi bir ihtiyaç olarak kalacak dinin sosyal, tarihî ve medenî bir müessese olarak yaşayacağını, en modern toplumlardan en ilkel toplumlara kadar hepsinde mevcut bir hayat tarzı oluşu, gerçeği ispatlar. Din yerine vazedilen tüm aklî, siyasi veya ahlaki sistemler, bütün çabalara rağmen, modern dünyada dinin yerini alamamıştır.

b) Din, İslam dini ve laik espri

Kaldı ki, Türk milletinin mensubu bulunmakla iftihar ettiği İslam dini, rasyonel, tabii, sade olmak vb. temel özellikleri itibarıyla hiçbir din ile mukayese edilemez ulviyettir. Din, sosyal bakımdan sadece ma'şeri değil, aynı zamanda ferdi bakımdan vicdani bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç, ferdin ruhî gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkar. İslam dininin insan saadetini gerçekleştirme konusundaki rakipsizliği ortadadır. Bu dinin, var olmak veya gelişmek için hiçbir devlet teyidine, baskıya ihti-

yacı yoktur. İnsanın temyiz gücüne inanan ve dini baskıyı reddeden dinin kendi kuralıdır. Dini hayatın bir devlet haline gelerek baskı aracına dönüşmesi, sadece sosyal bakımdan mahzurlu değil, özü itibarıyla da dinle uzlaşmaz.

c) Laiklik

Bu itibarla Türkiye Cumhuriyeti'nin bir Anayasa esası olarak kabul ettiği laiklik ilkesinin isabeti açıktır. Dinin yüceliğine de uygun düşen akli sistem budur.

Laiklik esası dinî fikir, vicdanî kanaat, ibadet hürriyetini sağlayan bir sistem olarak, dini kendi tabii mecrası içinde gelişmeye sevk edecek ve dinin dünyevi politikaların bir vasıtası haline gelmesine sebep olan hatalı yollardan onu uzak tutacaktır.

Laiklik, aklî, vicdanî ve anayasal bir esas olarak Türk toplumunun sosyal ve manevi gelişmesinin feyizli başlangıcı olacaktır. Türk toplumu; hatalı politikaların sonucunda tatmin edilmeyen dinî ihtiyaçlar, din sömürüsü ve yersiz din kuşkusunu yüzünden zararlar görmüştür.

d) Dini hayatın laik-demokratik tanzimi

Dini hayatın nazımı durumunda bulunan kurumlara Anayasal çerçevesi içinde daha büyük imkânlar sağlanması bir zarurettir. Diyanet İşleri

Başkanlığı, dini eğitim kurumları, dinin araştırılıp öğretilmesi ve müminlere sunulması konusunda teyit ve teşvik edilecektir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasa ile belirlenen yeri göz önünde tutularak Türkiye'de İslam dininin temsili görevini üstlenmesi, Türkiye'nin dünya ve özellikle İslam dünyasına açılma siyaseti çerçevesinde bir zaruret halindedir.

Türkiye'de bütün din mensuplarının kamu düzenine aykırı olmamak şartı ile mezhep, dini kanaat, ifade, ayin, ibadet ve eğitim hürriyetleri, cemaatler halinde organize olma hakları kanunların kesin himayesindedir.

Dini ve dini eğitim kurumlarını; bütün vatandaşlarımıza kanaat, zümre farklarına asla itibar etmeksizin kucak açan, dinin olanca saflığı ile yaşandığı dinin yüce ülküsüne ulaşmaktan başka gayesi olmayan Türk milletine yönelik manevi saldırılar karşısında Türk milletinin dirlik ve düzenliğini şuurla savunan, manevi varlığımızın teminatı haline getirmek ülkümüzdür.

11) Diyanet hizmetleri

Diyanet İşleri Başkanlığı, kendisine verilen görevler itibariyle dinî hayatın nazımı durumundadır. Bu itibarla Türk toplumunun ruhi, manevi gelişmesinde, manevi varlığın savunulmasında son derece önemli bir role sahiptir. Kuruluş kanunu ile kendisine verilen inanç, ahlak ve ibadet alanın-

daki hizmetin başarısı, toplumumuz bakımından büyük önem arz eder.

İslam dininin, asli saffet ve mahiyeti içinde Türk insanına sevdirmesi, benimsetilmesi ve öğretilmesi, modern dünyanın manevi alanda ortaya koyduğu problemlerin çözülmesi, artan bir ihtiyaç halindedir.

a) Sömürüye karşı elinin insancıl özü

Din sömürsüne, dinin şahsi veya siyasi çıkar sağlamak maksadıyla istismarına izin verilmeyecektir. Din veya dinî hayat hiç kimsenin hisarında bırakılmayacak, dinin insanoğlunu kucaklayan toleransı, insaniliği korunacaktır.

b) Din görevlileri

Din hizmetlilerinin çağdaş bilgilerle mücehhez olmaları, pozitif, rasyonel ve manevi bilimlerde ilerlemeleri sağlanacak, ahlaki meziyet ve hayat tarzı itibariyle örnek olabilecek kemal mertebelerine ulaşmaları için özel bir itina gösterilecektir. Dini sembol, rütbe ve makamın istismar edilmesine karşı kesin tedbirler alınacaktır.

c) Dini yayın, eğitim ve telkin alanları

Dini yayın ve telkin alanında kâr, kazanç ve nüfuz sağlama gayretlerinin inkâr edilmez varlığı, çok kıymetli yayın ve öğretim faaliyetlerini gölge-

lemektedir.

Laik devlet düzeni çerçevesinde Türkiye’imizde bilim, fazilet ve samimi inanca dayalı meşrumanevi otoritenin teyidini zaruri kılmaktadır. Diyanet teşkilatını, dinî okullarımızı bu hayatî görevlerini yerine getirecek şekilde düzenleyeceğiz.

Zamanımızda, dünyada özellikle İslam dinine karşı büyük ilgi uyanmış bulunuyor. Ve İslam dini adına fikirler beyan ediliyor, aksiyonlar yapılıyor. Bu olayların; fikirlerin bir ülkeden başka bir ülkeye süratle geçtiği dünyamızda Müslüman Türk’ün vicdanını, görüşlerini etkilememesi mümkün değildir. İnanç, düşünce hürriyetine büyük değer vermemize rağmen, bu tür fikirler, hele yabancı politikalarla az çok ilgili bulunan fikir ve telkinler karşısın da Diyanet teşkilatı ve dini eğitim, öğretim ve araştırma müesseselerimizin sorumluluk ve görevi büyüktür. Türk milletinin manevi varlığının bilimle, hikmetle ve öğütle savunulup tahkim edilmesi görevi asla savsaklanamaz inancındayız.

12) Kültür - sanat politikası

a) Türkiye’de tüm sanatların ve sanatçının devlet himayesine kavuşması gerektiği inancındayız. Düşünce ve sanat muhteremdir. Türk toplumuna karşı düşmanlık, yıkıcılık ve şiddet kışkırtıcılığı yapmadıkça, Türk milletinin çıkarlarına ve mukaddesatına taarruz etmedikçe, düşünce

ve sanat planında kalan, her düşünce ve sanat anlayış ve icrasını toleransla karşılarız.

b) Tüm sanatların insan ve ülke yararına, millî kültür bazında gelişmesi teşvik edilecektir.

c) Özellikle sinema, tiyatro, müzik ve folklor gibi sanatların, kültürel hegemonya, yabancılaştırma ve köksüzleştirme saldırısının her günkü muhatabı Türk insanının savunma aracı haline gelmesinde zaruret vardır.

Film, tiyatro, müzik, folklor sanatçılarının yaşama, çalışma şartlarının ıslahı ve güvenceye kavuşturulmasının bir devlet görevi olduğu inancındayız. Sanatın tüm branşları, sanat haysiyetinde olmak şartıyla ciddiyetle korunup geliştirilecektir.

d) Temaşa sanatlarının ve endüstrisinin sadece kâr amacına dayanan teşebbüsler halinde kalmasını faydalı telakki etmiyoruz. Özellikle film, tiyatro ve TV'de, dünya ve Türkiye gerçekleri konusunda objektif bilgi verme, insani ilişkilerde azami tolerans ve demokratik üslubu telkin etme, maddi, manevi problemlerin çözümüne yönelik bilimsel ve ahlaki esaslara dayalı davranışlara özendirme, Türk insanını kendini aşmaya yöneltme, çalışma şevki ve gayreti aşılama, yüceltme, geliştirme özellikleri aranacaktır.

e) Çok engin tarih, kültür, folklor birikimimiz insan problemlerini derinlemesine kavrama im-

kâni veren sosyal bilimlerin verileri Türk insanına olduğu kadar dünya insanına da büyük faydalar sağlayacak, sanat eserlerinin doğuşu için yeterli ortamı oluşturacaktır.

Türk insanının manevi enerjisini sınırsız şekilde arttıracığı muhakkak bulunan sanat şaheserlerinin, bu ülkenin çocukları tarafından gerçekleştirileceğine inanıyoruz.

Yeterli, objektif, rasyonel toplum ve devlet desteği; beklediğimiz müspet, insana ve Türkiye'ye yönelik sanat hareketinin başarı şartını oluşturuyor. Bu şartı gerçekleştirmek azmindeyiz.

13) Eğitim politikası

a) Eğitimin bütüncül karakteri

Türkiye'de en önemli meselelerin başında eğitim gelmektedir. Eğitim umulan feyizli sonuçlarını devşirebilen toplumlar süratle yükselmişlerdir. Eğitim ile, vicdani ve ahlaki gelişme, zihni terbiye amaçlanmalıdır. Muhtaç bulunduğumuz iş ahlakı, görev ahlakı, ferdi, ailevi, sosyal ve millî ahlak, zihin terbiyesinin ayrılmaz parçasıdır. Zihin terbiyesi ne ölçüde ileri olursa olsun fert, ahlaki ve manevi gelişmesini tamamlamamış ve kişiliğine kavuşmamışsa, zihni terbiye tek yanlı kalmaya mahkûmdur ve bu gelişmeden toplumsal bir fayda sağlamaya imkân yoktur.

Bu yüzden millî, manevî, ahlaki terbiye ile zihin terbiyesini sonuç olarak bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi bir bütün saymaktayız. Ahlaki, manevî bilimsel ve teknolojik ilerleme bir bütündür.

b) Eğitimin hedefleri

Bu yüzden millî eğitim ile ferdî, ailevî, meslekî, sosyal, millî, dinî ve insani sorumluluklarını, görevlerini idrak etmiş, tarih şuuru gelişmiş, Türk milletine, onun ülkülerine ve menfaatlerine, Türk ahlak ve kültürüne bağlı, hayatın problemlerini, zorluklarını göğüslemeye, onlara gerçekçi çözümler getirmeye muktedir, irade sahibi, çalışkan, üretici, millî benliği gelişmiş, toleranslı fertler yetiştirmek azmindeyiz.

Bilim ve hikmet, insanoğlunun, dünyayı kavramak ve onu insana yakışacak bir biçimde ıslah etme konusunda tek imtiyazını ve gücünü teşkil eder. Bilim ve teknolojinin gelişmesi, insani değerler ve bilimin Türk toplumunun bütün hayat tarzlarına ciddi olarak nüfuz etmesi ve onu düzenlemesi şarttır. Bilimin gelişmesi için gerekli felsefî, ahlaki ve sosyal kabullerin yerleşmesini şart görüyoruz.

c) Bilimsel düşüncenin ahlaki ve sosyal esası

Gerçeği arama yolundaki zihin çabasının bir türü olan bilimsel düşünüşün, akrabası olduğu

ahlaki, felsefî ve dinî düşünce ile yakın ilişkisini kurmak, bilimsel düşüncenin ilerlemesinin temelini oluşturur. Bu yüzden yüksek bir ilmi düşüncenin ve pratiğin esasını oluşturan beşeri kültürün ciddi şekilde öğretimini zaruri telakki ediyoruz. Bilimin, teknoloji, üretim ve yönetimle yakın ilişkisi ona sosyal ve maddi anlamını da verir. Bu yüzden bilim adamı ve düşünürün, kelimenin gerçek anlamında hür ve her türlü maddi sıkıntıdan uzak yaşama şartlarına kavuşmasını imkân dahilinde sokacağız.

d) Bilime dayanan toplum hayatı

Türkiye'nin yüksek seviyedeki bilimsel potansiyelinin dünya ölçüsünde önem taşıdığı muhakkaktır. Çağdaş pozitif, sosyal ve moral bilimlerin ve verilerinin Türk toplumunda en üstün değer haline gelmesini, teknoloji, üretim ve yönetim yoluyla hayat tarzlarımızın tümüne nüfuz etmesini sağlayacağız.

e) Bilimsel araştırmalar

Bilimin ve bilimsel araştırmaların gelişmesi için moral, sosyal ve ekonomik tüm tedbirleri alarak beyin göçünü önleyecek ve istihdam imkânlarını arttıracacağız.

Modern bilimlerin süratle Türkiye'ye kazandırılması, bilimsel düşüncenin, bilimlerin ve sanatların gelişmesi için, Türkiye bilimler ve Sanatlar

Yüksek Akademisi'ni tesis edeceğiz.

f) Eğitim politikasının ilk hedefleri

Eğitimde, kalite, eğitim politikamızın başlıca esası olacaktır. Nüfus itibariyle Türkiye'nin pek altında bulunan küçük fakat sanayileşmiş ülkelerdeki ilerilik, sadece eğitimin kalitesine bağlıdır dense hata edilmiş olmaz.

Bilimsel araştırma ve bilimlerle teknoloji ve uygulama arasında gerekli bağı tesis etmek azmiyle; çalışma hayatı, ekonomi ve eğitim alanlarında reform yapacağız.

Eğitim kurumlarımızı çağdaş eğitim kurumları haline getirmek başlıca hedefimizdir. Türkiye'ye büyük aydın potansiyeli kazandırmış müesseseler, layık oldukları gelişme düzeyine yükselmek için her türlü teyide kavuşturulacaklardır. Eğitim kurumlarımızın sözde bir eşitlik düşüncesiyle fakirleştirilmesini ve gelişmenin durmasını tasvip etmiyoruz.

g) İlk ve orta öğretimin amacı:

Yapıcı zihni terbiye

Eğitimde yaygın fakat o ölçüde sığ bilgi alanının sözde bir eğitim olduğu inancındayız. Orta öğretimimizi, fuzuli hayatta hiçbir faydası bulunmayan ansiklopedik bilgi birikiminin yükünden kurtarmak

azmindeyiz.

Millî ve manevi, ahlaki düşünce bazında insan aklının terbiyesi ve düşüncenin geliştirilmesi esastır. Eğitimin alt basamakta temel amacı budur; yoksa hazır bilgilerle zihnin tembelleştirilmesi değil. Zira ancak insan aklıdır ki, bilinenlerden hareketle bilinmeyenlerin bilgisini kazanır. Bu yüzden ahlaki, manevi terbiye kadar, zihin terbiyesine de önem veriyoruz.

h) Mesleki ve teknik öğretim

Bilim ve hikmeti, kaynakları ne kadar soyut olursa olsun pratik olarak değerlendiriyoruz. Bu yüzden okullarımızda mesleki ve teknik öğrenim ve eğitime büyük ağırlık vermek fikrindeyiz.

ı) Yaygın ve sürekli eğitim

Eğitimi bir yaş grubuyla sınırlandırmamak fikrindeyiz. Çünkü eğitim genel ve toplumsal bir ihtiyaçtır. Bu yüzden okul öncesi eğitimi, aile eğitimi, meslek eğitimi, halk eğitimi; okul eğitimi gibi önemle ele alınacaktır. Basın, TV, yayıncılık, film vb. kitle haberleşme araçları bu esasa göre kıymetlendirilecektir.

Kişinin istediği mesleği seçebilmesi, hürriyetin yakın bir ülküsüdür. Yüksek okullarımıza yönelen talebin çok yüksek sayılara vardığı açıktır. Bu bir problemdir. Bu talebin makul ve sağlıklı hadde

kavuşturulması bir zarurettir. Bu konuda şunları ger gerçekleştirmek azmindeyiz.

1) Diplomanın mübalağalı otoritesi, yerini ehliyete bırakmalıdır. Ehil olan kişi, ehliyetini ispat etmek kaydıyla, mesleğinin en yüksek noktasına ulaşmak hakkına sahip olmalıdır. Tüm mesleklerde ehliyet esası, diplomayı tadil eden bir seviyeye gelmelidir. Böylece bir işçi veya memur, mesleğinde gerekli bilgi ve tecrübeyi kazandığını ispatlayarak daha yüksek gelir elde edebilecek, maddeten ve manen tatmin olacaktır. Bilimsel ve teknolojik talep yaygınlaşacak, her atölye, her büro, her ev giderek birer eğitim yuvası haline gelecektir.

2) Ücret, maaş ve gelir politikası, insanlar arasındaki anormal gelir imkânlarını tadil etmelidir. Asgari ücret, maaş ve kazanç, herkes için rahatça yaşanacak makul bir halde yükseltilmelidir ki, eğiti min belli bir basamağı, yüksek hayat standardının tek kapısı haline gelmesin. Aksi halde eğitim kalitesinin düşmesi ve toplumsal rahatsızlıkların şiddetlenmesi kaçınılmazdır.

J) Üniversite ve yüksek okulların bilimsel özerkliği korunmalıdır

k) Yabancı dil ve eğitim

Yabancı dil öğretimi yeni esaslara kavuşmalıdır. Yabancı dil, yüksek öğrenim ve ihtisas kade-

mesin de bir zaruret olarak ele alınmalı ve Türkiye’de Türk dili ile rekabet halinde yabancı dille eğitime son verilmelidir. Bütün gayretimiz, Türkçeyi bir ilim dili haline getirmek, bilimsel bütün eserleri Türkçemize kazandırmak olmalıdır. Yabancı dil eğitimi ihtiyaca, mesleki yönelişe göre süratle öğrenilecek özel branş halinde tesis edilmelidir. Bugünkü haliyle orta öğrenim ve yüksek okul düzeyindeki yabancı dil öğreniminin müspet sonuç vermediği, lüzumsuz zaman ve para israfı ile moral kırıklıklarına sebep olduğu açıktır.

1) Türk eğitim kurumları çağdaş bilime açık olmalı

Zararlı ve yabancı ön kabullerin, felsefi saplantıların ve dini taassubun bilim zannıyla millî, manevi yapıyı ve düşünce hürriyetini zedelemesi önlenmelidir.

14) Basın-yayın

a) Basın-yayın hizmetlerinin demokratik fonksiyonu

Basın hizmetleri eğitimin devamıdır. Demokratik düzen, halkın kendi kendini yönetmesi olduğuna göre, ülke yönetiminde vatandaşa büyük görevler ve sorumluluklar düştüğü açıktır. Dünya ve ülke meseleleri, sebepleri konusunda gerçeklere dayanan bilgiler, vatandaşa seçme ve yönetme hürriyeti bahşeder. Bu yüzden dünya ve ülke gerçekleri konusundaki derinlemesine ve doğru bilgi

birikimi hayati önem kazanır. Gerçeği, doğruyu, yararlıyı arama hürriyeti çağdaş hürriyetlerin başındadır. Bu hayati ihtiyaç ise basın, yayın hizmetleri aracılığı ile karşılanabilir. Basın ve yayın hayatımızın seviyesini yükseltmek ve asli görevi karşılayacak hale getirmek kararındayız.

b) Basın - yayın politikası, hedefleri ve tedbirler

Basın sanayini tesis etmek, basın işçilerinin ve gazetecilerin hayat standardını yükseltmek, haber alma, haberleşme, ulaşım ve dağıtım imkânlarını artırmak arzusundayız. Demokrasi kültür tabanının sağlıklı gelişmesinin, ancak basının gelişmesine, gazetecinin sadece vicdani sorumluluk duygusuyla yazmasına bağlı olduğu görülmüşüdeyiz.

İnsana, insan hürriyetine ve fikre verilen önemin bir ölçüsüdür, gazetecinin hürriyeti. Mesleği, diğer meslekler gibi sermaye baskısından, ideolojik ve politik baskılardan arındırmak ve bir amme hizmeti haline getirmek hedefimizdir.

Milli eğitim programlarına paralel, ciddi, seviyeli, bilim ve teknoloji eğitimini teşvik edici, benimsetici ve öğretici; zihin, irade ve ahlaki değerleri geliştirmeyi amaçlayan, millî birliği, millî kültürü benimseten, insani değerleri geliştiren, ülke ve dünya meseleleri konusunda kaliteli, bilimsel yayınlar teşvik edilecektir. Sosyal kutuplaşmayı

tahrik eden, şiddet, seks istismarına yönelik, kötü alışkanlıklar telkin edici yayınlara müsaade etmeyeceğiz.

c) Yaygın, sürekli, demokratik, millî kültürel ilerleme

Okumayı teşvik edeceğiz. Okuma oranının bu günkü düzeyi üstüne çıkmasını sağlayıcı politik, ekonomik ve kültürel tedbirleri alacağız. Yaygın demokrasi uygulaması, fertlerin ülke yönetiminde düşünce kararlarının ağırlığı ve önemi ölçüsünde artar. Çalışma hayatında, meslek hayatında, mahalli ve merkezi yönetimde kişinin görüşüne verilen önem, müsamahalı ve seviyeli tartışma ortamı oluşturur. Ve insanın kendini yönetmesi ve kültürlenmesi için aydınlatıcı bilgiye, kültüre ihtiyacı gittikçe artar. Bu ihtiyaç halkımızda bilgiye, kültüre olan talebi arttırırken; düşünür, bilim adamı ve sanatçıyı halkın kültürel gelişmesinde öncü olmaya sevk eder; bilgi ve kültürün ameli olmasını, ülke gerçeklerine gittikçe daha çok yönelmesini sağlar. Bu bütüncül gelişme basın - yayın hizmetlerini halkın okulları haline getirir, kalite yükselir ve çok kısa süre içinde okuma alışkanlığının sınırları aşılırken, basın-yayın kuruluşlarımız bölge ve hatta dünya ölçüsünde etkili, seviyeli basın-yayın hizmeti verme safhasına süratle yükselir.

6. GELİŞMENİN MİLLİ EKONOMİ POLİTİKASI

1) Sanayi ve sanayi ötesi toplumu haline süratle ulaşma zarureti

Türk milleti, kendisine refah sağlayacak sanayi toplumu haline gelme hareketinde dezavantajlara olduğu gibi, avantajlara da sahiptir. Türkiye'nin ümrani ve Türk milletinin refahı için vazgeçilmez şart olan sanayileşme hamlesinin süratle ve sağlıklı başarısını maddi çabaların temel hedefi saymaktayız.

Bu hedef dışında, Türk milletine teklif edilen hedefleri millî çıkarlarımıza aykırı buluyoruz. Türkiye, sanayileşmiş ülkelerin daimi nüfuz alanında kalmaya mahkûm tek yanlı bir tarım veya hafif metal endüstrisi ülkesi hayali peşinde koşamaz.

Türkiye'yi böyle bir ekonomik politika doğrultusunda yönlendirme gayretlerine itibar eden dostlarımız, uzun vadede bu politikanın sadece Türk milletine zarar vermekle kalmayıp, Ortadoğu'ya ve dünya barışına da büyük zararlar vereceğini kabul ve teslim edeceklerdir. Bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş ülkelerde bile sanayileşme gay-

retleri en belirgin tercihlerin başındadır.

2) Türkiye'nin gelişmesinin dünya kuvvet dengesi içinde ele alınışı

Artık çağımızda insanlık meseleleri inkâr edilemez ağırlıklarını göstermişlerdir. Sosyal ve ekonomik tezatların rahatsız ettiği bir dünya, insanların elbirliği ile temel tezatları çözmeye mecbur olduğu bir dünyadır. Sanayileşmiş ülkeler - sanayileşmemiş ülkeler tezadı, cihanşümül bir tezattır. Bu tezadın insancıl bir biçimde çözülmesi için ortaya konan çağdaş çözümler, en başta sanayileşmiş ülkeler aydınlarının ve kamuoyunun ve etkili liderlerinin yaklaşım çizgisini göstermektedir. Bu, politik ve askeri maksatlar ve önyargılardan bağımsız olarak; sanayileşme vetiresine giren ülkelerin sanayileşme hamlelerini başarıya ulaştırmada müsait bir milletlerarası ortamın oluşacağı hakkı ümidini kuvvetlendirmektedir. Artık dünyamızın, 18. ve 19. asrın fikirleriyle idaresi mümkün değildir. Bu görülmeye başlanmıştır.

Türkiye sanayileşme ve modernizasyon hamlesine bu gün bu hamleyi başarmış birkaç ülke ile aynı sıralarda başlamış olmasına rağmen, bir buçuk asra yakın bir süredir, dahil olduğu medeni camia tarafından büyük ölçüde engellenmiş ve ne hazindir ki, bundan 64 yıl önce vatanını dahi kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya bırakılmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde başlayan millî direniş bu tehlikeyi bertaraf etmekle kalma-

mış, Türk milletine ilerlemenin yollarını açan ve dünya sulhunun teminatı olan modern Türkiye'nin kurulmasını da sağlamıştır. Bu çabaların başarısı için Türk milletinin katlandığı fedakârlık olağanüstü büyük olmuştur.

Geçmişin ıstırapları, Türk milletinin engin gönlünde sönmez ve silinmez düşmanlık hisleri bırakmamış, ama tarihin acı dersini daima hatırlamak Türk milleti için millî şuurun kaynaklarından biri olmuştur. Büyük değişim gösteren dünyamız, 18. ve 19. asır politikalarının zamanımızda geçersizliğini gösteriyor. Dünya sulhu, dünya problemlerinin çözümü, dünya milletlerinin hür ve gelişmiş milletler topluluğu haline gelmesine bağlıdır. Bu itibarla biz, sanayileşmiş ülkelerle sanayileşmemiş ülkeler tezadının çözümünde sanayileşmiş ülkeler katkısını bir yardım olarak görmüyoruz, bir görev telakki ediyoruz.

Çünkü bilim ve teknoloji insanlığın müşterek malıdır. Bu yüzden ilim ve teknoloji transferini politik ve askeri maksatların dışında telakki ediyoruz. Anormal silahlanma yarışını nükleer gücün askeri maksatlarda kullanılmasını az gelişmiş ülkelere yapılan bilimsel, teknolojik transferin yetersizliğini tasvip etmiyoruz. Milletler arası camianın yüksek insanı değerler etrafında yeniden organize edilmesini şart telakki ediyoruz. Milletler arası kurumların gerçekten bu hüviyete kavuşturulması mümkündür.

Milletler arası adalet, milletler arası işbirliği, milletler arası ticaret ve kültür hayatı daha sağlam esaslarla kurulabilir. Türk milletinin bu gelişmeye büyük katkılarda bulunması mümkündür. Bu gelişmeyi sağlamak, dış politikamızın esasları arasında yer alacaktır.

3) Kalkınmanın temel gücü: Millet

Daha insancıl, anlayışlı, insanlık meselelerini müdrik, barışçı bir dünya, Türkiye' nin sağlıklı kalkınmasında hızlandırıcı bir faktör olacaktır. Böyle bir faktörün önemi açık olmakla birlikte, kalkınmanın temel gücü Türk toplumdur.

4) Kalkınma bir toplum hareketidir

Kalkınma olayı demokratik, adil, verimli bir toplum hareketi olmalıdır. Kalkınma bir zümre hareketi olamaz. Nimet ve külfetlerin adalet ölçülerine uygun dağılımı esas olmalıdır.

5) Kalkınmanın maddi, beşeri ve manevi elemanlarının seferber edilmesi

Makro planda büyüme için esas olan manevi meziyetler, emek, çaba, para - kredi, sermaye, tabii ve coğrafi imkânlar, bilgi, hüner, ehliyet ve yönetim gücünün gerekli verim ve iş birliği içinde büyüme hedefine sevk edilebildiği söylenemez.

Emek, bilgi, yönetim kapasitesi, sermayenin

karşı sında gerekli korunma vasıtalarından mahrumdur. Makro planda da, mikro planda da emek, sermaye ile birlikte katıldığı müşterek eserin sermaye kadar önemli yapıcı unsurlarından biridir ve bu sıfatlı müşterek hâsıladan rizikosuna katlanarak pay almalıdır.

6) Makro ve mikro alanda kalkınma elemanlarının hürriyetçi koordinasyonu

Gönüllü, demokratik ortaklıklar içinde her meslek gurubunun özellikleri gözetilerek tayin edilecek nispet ve şartlar çerçevesinde çalışanların sermayenin ve yönetimin adil ve verimli iş birliğini ekonomik, sosyal ve insani açıdan zaruri telakki ediyoruz.

Ekonomik bakımdan üretimi, işçi - patron ilişkisine indirgeyen sistemlerin, ekonomik çabanın tüm sorumluluğunu ve yönetimini bir zümreye tahsis etmek, müşterek eserle insan arasındaki manevi ve maddi ilişkiyi keserek ve nihayet çalışanı sabit bir gelire bağlamak suretiyle sınırlamak gibi büyük mahzurları bulunmaktadır. Bu durumda üretim artışı üretimin kalitesinin iyileştirilmesi, müşterek ürünün daha iyi şartlarda pazarlanması, işletmenin artan verimlilik ve kârlılıkla yönetilmesi gibi kişiyi eserine ve müessesesine bağlayan psikolojik bağlar yıkılmaktadır. Bu bağların tesis edilmesi elzemdir. Müşterek ürünü meydana getiren tüm işletme faktörlerinin müşterek eser ve işletme ile ekonomik ve psişik bağlarının tesis

edilmesi elzemdir. İnsanların, başarısından fayda umacakları, zararından mutazarrır olacakları, kısaca terden veya müştereken çaba gösterdikleri bir iş ilişkisi yoksa, gelişme ve büyümeyi ancak tesadüflere terk ettiğimizi söyleyebiliriz. Kişiler başkaları için değil ama kendileri için artan bir gayretle çalışabilirler. Kendileri için çalıştıklarını, çalışmalarının semeresini idrak ettikleri andan itibaren çalışma şevki ve çalışmada verimlilik artacak, fert yükselmek ve gelişmek ihtiyacını duyacaktır.

Bir müşterek eserin meydana getirilmesi için bir işletme bütününde bir araya gelen fertlerin hür, verimli, adil bir iş birliğini tesis için ticaret kanununa gerekli ve uygun şirket nevelerini ilave edeceğiz. Böylece emek, para, teşebbüs gücü asgari maliyetle bir araya gelecektir. Maliyet enflasyonu sifıra yaklaşacak, üretim, iç ve dış pazarda rekabet imkânı artacaktır.

7) Spekülatif sermaye ve kredinin doğrudan üretim ve hizmet alanlarına yöneltilmesi

Kredi kurumlarının da doğrudan üretime katılmasında zaruret görüyoruz. Banka ve kredi kuruluşları plan ve proje kredisi verecek ve verdikleri kredi ölçüsünde işletmelere ortak olacaklardır. Bu ilke, bankaları ve kredi kuruluşlarını tefeci kredisi veren kuruluşlar olmaktan çıkaracak, üretimin kalitesini, sürümünü, ucuzluğu, yatırım isabetini, ar-

tırırken işletme yönetimini de daha çok ihtisaslaşmaya sevk edecek, para ile işletmeler arasında ucuz kredi bağlantısı tesis edilmiş olacaktır.

Banka ve kredi kuruluşlarının üretim ile yakın işbirliği, sanayi, tarım ve hizmet sektöründe orta lama ve büyük işletmelerin kuruluşunu hızlandıracak ve böylece modern ticaret hayatının gerektirdiği orta ve büyük çaplı şirketler görülmeye başlayacaktır.

Hammadde, kredi-yatırım, üretim, işletme, iç ve dış pazar ilişkisi süratlendirilerek, pazara göre üretim ve üretime göre pazar ilkeleri çerçevesinde verim ve kazanç artacaktır.

8) Entegre teşebbüsler

Ferdi, küçük, yardımsız kalmış tüm teşebbüslerin orta ve büyük çaplı işletmeler haline gelmesi teşvik edilecek; devlet, verdiği kredi, getirdiği teknolojik yardım, sağladığı pazar vb. bakımlardan teşebbüslere ortak olacak, böylece ferdi üretim organize edilerek tarım, sanayi ve ticaret alanlarında ileri teknolojilerin uygulanması imkânı doğacaktır. Bu ülke çapında verim ve kalite artışı; işletmeler arası entegrasyon ve gittikçe artan bir ölçüde istihdam imkânları ortaya çıkacaktır. Sabit para ilkesi, çalışmanın cazip hale gelmesi; tasarrufu arttıracak ve kalkınmanın en önemli engelleri aşılmış olacaktır.

9) Mesleki kurumların millî ekonomide yeni fonksiyonları

Mesleki kuruluşlara üretimde, finansmanda daha büyük roller düştüğü kanaatindeyiz. Bu kuruluşlar demokratikleştirilecek, müşterek bir eseri gerçekleştiren emekçi, sermayedar, yönetici gibi meslektaşlar arasında dayanışma ve kardeşlik sağlayacak, mesleğin problemlerini çözecek, fiyat ve kalite üzerinde müessir olacak; meslektaşlar, meslek ve toplum yararına etkin bir güç olacak şekilde organize edilecektir.

10) Çalışma hayatının ıslahı

Memur aylıkları ve işçi ücretleri net maaş ve ücret olarak verilecektir. Sigorta ve emeklilik primi dışında, sadece emekçinin ve memurun brüt maaşından bir kısmı vergi yerine çalışan adına işletme fonlarına yatırılacaktır. Böylece memur ve emekçi, emekliliği ile birlikte verimli bir işletmenin hissedarı haline gelecektir.

Üniversiteler, araştırma laboratuvarları konularına göre iş ve çalışma hayatı ile işbirliğine girecek, böylece tarımda, sanayide modern teknoloji, modern işletme anlayışının üretime katkıda bulunması sağlanırken bilimsel çaba da metafizik, havada bir faaliyet olmaktan çıkacaktır.

11) Sabit gelir zincirinin millî ekonomide bertarafı

İşçi, memur gibi bir işyerinde maaş ve ücret karşılığı çalışanlar için “eşel mobil” sistemi uygulanacaktır. İşyerlerinde işçi ve sağlıklı iş, istirahat imkânı sağlanmasını, mesleki ve genel eğitim verilmesini, kültürel ve dini ihtiyaçlarının sağlanmasını (ibadet hürriyetini sağlayarak), mesken, kreş ve okul ihtiyacının sağlanmasını devlet ve işletmelerin başlıca görevlerinden sayıyoruz.

12) KİT’ler

Herhangi bir işletmede, işletmenin tüm unsurlarının, işletme rizikosuna katlanan hissedarlar haline dönüşmesi, tamamıyla rızaî bir organizasyondur. Ve bu haliyle, işletmelerinin gerçek müteşebbisleri haline gelmek isteyenlerin sermayelerini, pazarlarını ve gelirlerini artırmak azmindeki kişiler bakımından duyulan bir ihtiyaç halindedir.

Geleneksel işletme nevelerini kanun zoruyla değiştirmek gibi bir hayale ve haksızlığa kapalıdır. KİT’ler bakımından uygulanması ise, hisselerinin ekseriyeti kamuda kalmak kaydıyla, çalışanlar ve diğer işletme elemanlarının mutabakatı halinde, işletmelere ortak olmaları sağlanmak şeklinde olacaktır.

13) Sanayimizin handikapları, montaj sanayisini süratle aşma mecburiyeti

Türkiye’de tarım ve sanayi sektörünün, önemli ölçüde yabancı büyük sanayi şirketlerine montajcı, onarımcı ve yedek parça sanayi haline dönüşerek entegre olduğu görülmektedir. Bu, temel sanayisini kurma ve verimli bir şekilde işletme safhasına gelmiş Türkiye için, sınaî birikimini ihmal etmek ve tedrici ölüme terk etmek anlamına gelmektedir. Tarım ve sanayimizi, dış sanayiye entegre olmaktan kurtarmak, verimlilik ölçüsünde derece derece temel sanayi sektörüne bağlamak şarttır.

Temelleri bin bir güçlkle atılmış ve mevcut maden, çelik, elektrik, elektromekanik, mekanik, kimya sanayisini yatırım malları ve ara mallar üreten sanayi haline getirmemiz şarttır ve bu mümkündür. Türkiye bu hedefe ağırlık vermek mecburiyetindedir. Böylece Türkiye’de yapılması, hem de ucuz ve kaliteli olarak yapılması, iç ve dış pazarlarda pazarlanması kabil ürün alınması mümkün olacaktır. Şüphesiz ki bazı sektörler desteklenecektir, ancak kayıt ve şartla ve zamanla sınırlı olarak. Toplum desteği, her sektör hatta her branş için toplumsal fayda, millî ekonomi hedefleri ve millî ihtiyaçlar gözetilerek bunların en kısa sürede milletlerarası ticaret alanında yabancı teşebbüslerle rekabet edebilecek, yaşayacak ve güçlenecek hale gelmeleri maksadına matuftur. Bu mümkündür. İyi organize edilmiş, köklü bazı sanayi teşebbüslerinin başarısı, kaynaklarımızı,

teklif ettiğimiz çerçevede seferber ettiğimiz takdirde tüm sektörlerimizin de yarınki büyük başarısını müjdelemektedir.

14) Kâr ve toplumsal fayda

Kâr amacını, toplumsal ihtiyaç, fayda ve millî çıkarlarımızla uzlaştırmayı esas alıyoruz.

15) Sektörler arası işbirliği

Sektörler arasında yakın, rasyonel ve verimli bir işbirliğinin; verimi artırabileceğine, hayatı ucuzlatıp kolay hale getireceğine, sosyal kutuplaşma belirtilerini yok edip, toplumsal dayanışma ve uzlaşmayı esaslı surette sağlayacağına inanıyoruz.

Devlet - fert işbirliğinin, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin makro planda, teşebbüs hürriyetini asla zedelemeyen verimli bir koordinasyonun zureetine inanıyoruz.

16) Yerli teknoloji

Türkiye' nin modern teknolojiyi süratle her sektörde benimsemesi, çağdaş teknoloji ile sektörleri beslerken en kısa süre içinde yerli teknolojisini geliştirmesi gerektiğine inanıyoruz. Araştırma kurumlarımızın, üniversite ve yüksek okullarımızın önemli bir bölümünün modern teknolojinin, yeniliklerin takibi, araştırılması görevinde en büyük tediye kavuşmasını elzem sayarız.

Hâlihazırda çağdaş teknoloji, araştırma kurumları ve uygulama arasında rasyonel, verimli ve ekonomik bir koordinasyonun varlığı iddia edilemez.

17) Ekonomi politikamızın esası

Ekonomi politikasının esası, ferdi, sosyal ve millî zaruret ve ihtiyaçları karşılamak gerçeğinden ibarettir. Millî ekonominin özü budur. Türkiye sanayileşmesinin bugünkü safhasında bile, yatırım malları, ara malları ve tüketim malları konusunda dünya standartlarına uygun üretimin hem iç pazarda, hem de dünya pazarlarında rekabet imkânına kavuşması mümkündür. Hâlihazırda genel ticaret girdileri içinde çok büyük yer işgal eden enerji, yatırım malları ve ara malları, Türk ekonomisinin hâkim karakterini ortaya koymaktadır. Türkiye'nin bilgi ve teknoloji birikimi ve temel sanayisinin en önemli bölümlerini kurmuş bulunmasına rağmen ithal mallarının bu kompozisyonunu sadece millî ekonomi açısından değil, millî politika bakımından da zararlı telakki etmekteyiz.

Temel sanayi sektörünü kendi öz ülkesinde bile pazardan mahrum ederek atıl hale getiren dayanıklı - dayanıksız tüketim mallarının saldırısına terk etmek anlamına gelen dar boyutlu, ufuksuz, olağanüstü ölçüde kısa vadeli politikaları tasvip etmiyoruz.

Kısaca ekonomi politikamızın bu konuda esası

şudur: Süratle sanayileşmek zorundayız. Türkiye ticaretinin sanayileşmiş ülkelerin yatırım, ara ve tüketim mallarının pazarı haline gelmiş olmasını asla tasvip etmiyoruz, zararlı ve tehlikeli buluyoruz. Sanayileşme hamlesinin başarısı şarttır. Yatırım hacminin olağanüstü büyük, kâr marjının düşük ve kâr beklentilerinin uzun vadeli oluşu bir engel olsa bile, bu engel devlet ve fert tarafından aşılmalıdır. Biz sanayimizin, bugünkü safhasında bile rasyonel düzenlemelerle, iç ve dış pazar talebini bu günkü çok üstünde çağdaş düzeyde ve ucuz olarak karşılayabileceği inancındayız.

18) İthalat politikası

İthal kalemlerimizin en önemli bölümünü teşkil eden petrolü asıl enerji kaynağı olmaktan çıkarmak mecburiyetindeyiz. Bu enerji türünün varlık süresi konusunda müşterek bir kanaat oluşmuştur. Yeni enerji türleri geliştirilmektedir. Hidroelektrik santralleri konusunda maksimum kapasiteye varmalıyız. Nükleer enerji santrallerini çoğaltmamalıyız. Pek yakın bir süre içinde randımanı artması muhakkak güneş enerji santrallerini ve jeotermal santrallerini süratle devreye koymak mecburiyetindeyiz. Türkiye'nin büyük ölçüde ve süratle elektrifikasyonu bir zarurettir. Diğer ithalat malları konusunda da millî ihtiyaçları kesinlikle karşılayan, yerli sanayiye dayalı ikameler mümkündür. Ve bu ikameler gerçekleştirilmelidir. Lüks malların ithalatını yüksek ölçüde vergilendirmek vazgeçilmeyecek esastır.

19) İhracat politikası

İhracat konusunda sadece tarım sektörüne dayanmayı hatalı buluyoruz. Sanayileşme ile bir süre sonra tarım malları, özellikle tarım sanayi ve genel sanayi malları ihraç edilir hale gelecektir.

Sanayi malları ihraç edecek hale gelmemiş bir ekonominin gelişmesi mümkün değildir. Sanayileşme bazına dayalı ihracat, toplumun tam desteğine kavuşacaktır.

20) Para politikası

Para politikası konusunda stabil parayı ekonominin güven kaynağı ve ilk şartı olarak görüyoruz. Para kıymetinin enflasyonla aşınması sadece maddi tahribatın değil, sosyal ve manevi yıkımında meşum sebebi olmaktadır.

Devlet garantisi altında bulunan paranın fiili ve nominal kıymetleri arasındaki uygunsuzluk bir ahlaki ilkenin çiğnenmesidir. Bu güveni tesis edeceğiz. Zamanımızda para, fonksiyonlarını önemli ölçüde yitirmiş bulunuyor. En kısa süre içinde parayı gerçek para haline getirmek esastır.

21) Enflasyon

Enflasyonla en etkili şekilde mücadele edeceğiz. Enflasyon karşısında sadece para - kredi tedbirleri ile yetinilemez. Ve hele faiz nispetlerini artırarak, emisyon hacmini daraltmak gibi mahdut ve

zararları inkâr edilemeyecek tedbirlerle asla yentilemez. Faiz hadlerinin yükselmesinin maliyet enflasyonunu kamçılması kaçınılmazdır. Enflasyonun sıfırlanması, nihai tahlilde üretimin artması, talebin ise kısılması ile sağlanabilir. Enflasyonu durduracak para arzının miktarı ise üretim ve tedavülü sağlayabilecek miktar ile sınırlıdır.

Talebi kısmanın demokratik ve faydalı binlerce yolu vardır. Faiz gibi spekülâtif sermayenin bir özelliğine sığınmaya gerek duymuyoruz. Aksine spekülâtif sermayenin bu özelliğini tashih etmek ve üretime süratle intikal ettirmek isteğindediriz. Talebi kısmayı, onları yatırıma yönelen tasarruflar haline getirmeyi; çalışma hayatında, şirketler ve banka mevzuatında öngördüğümüz reform yoluyla; tasarrufa devlet güvencesinde, emin, enflasyondan aşınmayan cazip üretim alanları göstererek, bunların örneklerini vererek enflasyonu bertaraf etmek azmindeyiz.

Mal talebini tasarrufa yönelterek üretimi artırmak, tüketimi azaltıcı diğer sosyal ve manevi tedbirlerle tüketim eğilimini azaltmak imkânına sahip olacağız.

22) Tarım politikası

Tarım sektörünün modernizasyonunu acil bir ihtiyaç olarak görmekteyiz. Tarım ve hayvancılık alanında müstesna imkânlara sahip bulunan, birkaç iklim özelliğinin birlikte yaşandığı bu

topraklarda muazzam bir tarım hamlesinin gerçekleşmesi ve millî refahın olağanüstü ölçülere vardırılması mümkündür. Türk milletinin büyük ekseriyetinin tarım ve hayvancılık kültürü açısından, dünyanın en eski, en zengin kültürüne sahip oluş gerçeği, topraklarımızın sularımızın henüz sanayileşmemiş ülkeler derecesinde kirlenmemiş oluşu, toprak, su ve iklim şartlarının özellikle bazı bitki ve hayvan türlerinin yetiştirilmesinde son derece müsait mahiyeti, milyonlarca vatandaşımıza iş imkânı sağlarken, üretimin de artmasının ilk şartlarını bize vermiş bulunuyor. Bu alandaki temel eksiklerimiz, çağımızın şartlarına uygun modern teknoloji, pazarlama ve işletme gereklerini karşılayabilecek esnek, demokratik organizasyon ve koordinasyondur. İç ve dış pazardan üretime kadar uzanan işletme ünitelerinin organizasyonu şarttır. Ucuz kredi, sağlıklı ve gerçekçi üretim ve pazarlama planlaması ve örgütlenmesi, modern teknolojinin gerektirdiği sürekli eğitimi almaya ve uygulamaya hazır hale getirilmiş organizasyonlar şarttır. Süt konusunda karşılaşılan güçlüklerin ve hatta bu mükemmel projenin istenen neticeyi verememiş sebebinin emeğin, sermayenin, teknolojinin, işletmecilik bilgisinin rasyonel bir şekilde tarım sektöründe verimli bir işbirliğine kavuşmamış olmasında aramak lazım gelir. Tarım sektörünün bu ihtiyacını acilen karşılamak kararındayız. Üretimden pazarlamaya kadar uzanan tarım şirketleri köylünün, üreticinin alın terinin karşılığını serbest piyasa şartlarında sağlamanın garantisi olacaklardır.

Tarıma müsait arazilerin sanayiye tahsis edilmek suretiyle elden çıkarılması dönemi artık kapanmalıdır. Yanlış politika uygulamaları, Türkiye'ye azımsanmayacak tarım potansiyelinden mahrum ettikten başka, çevre kirliliğinin de başlıca amili olmuştur. Bu gidişe son vermek kararındayız.

Yanlış tarım sanayi politikalarının bir başka zararlı sonucu ise, 30 sene gibi kısa sayılabilecek bir zaman dilimi içinde köylerimiz nüfus bakımından Türkiye genel itibariyle yüzde 81'den yüzde 46'ya düşmüş bulunuyor. Bu, çok düşündürücü bir de mografik değişimdir. Köylerimizin medeni imkânlarla süratle kavuşturulması ve Türk çiftçisi ve üreticisinin imkânlarının artırılması hedefini sadece bir ekonomik tedbir olarak görmüyor, aynı zamanda sosyal bir zaruret olarak mütalaa ediyoruz. Bu dengesiz değişim, şehirlerin zayıf alt yapısını zorlamış ve onları yığınlaşma merkezleri haline getirmiştir. Bu durumun beraberinde bir yığın ekonomik ve kültürel tezadı getirmesi de kaçınılmaz olmuştur. Göçlerin tahribatı sadece maddi değil, aynı zamanda manevidir. Karşılaştığımız bu olay, kalkınmanın sektörel olduğu kadar, maddi ve manevi bir bütün olduğunu da göstermektedir.

Tarım alanında süratli gelişmeyle üretime katılan tüm ekonomik faktörlerin her birine, üretimden, adil, makul bir oranda hisse ayırmanın bir zaruret olduğu kabul edilmelidir.

Topraksız köylüler konusunu, üzerinde spekülasyon amacı ile çok konuşulmuş, ama çok az şey yapılmış bir mesele olarak, şöyle çözümlmeyi düşünüyoruz: Devlet, çalıştırdığı tarım işçilerine, toprağın mülkiyeti asıl sahiplerinde kalmak üzere kurulacak tarım işletmelerinde pay vermelidir. Devlet, kuru mülkiyeti kendi üzerinde bulunan bu arazilerin sahibi kalmakta devam eder ve topraksız çiftçiyi de tamamlanmış tarım işletmelerinde ortak sıfatıyla tarım işletmelerinin hissedarı, ortağı haline yükseltir. Bu, toprak reformundan umulan faydayı öncelikle sağladığı gibi tarım reformu da gerçekleşmiş olur. Bu projenin bilimsel, verimli ve adil olduğu gibi, millî geleneklerimize de yabancı olmadığı inancındayız.

Orman varlığının korunması ve orman köylülerinin hayat tarzlarının ıslahı bir bütün teşkil eder. Orman köylüsünün adalet ve verimlilik içinde orman ve orman ürünlerinden istifadesi sağlanacak ve köylü ormanların korunması ve geliştirilmesi konusunda en yararlı güç haline getirilecektir.

Türkiye su rejiminin ıslahı konusunda ormanın önemi açıktır. Bu yüzden orman politikası, bu rejimin düzenlenmesi gibi toprak erozyonunu da önleyen uzun vadeli bir politikanın vasıtası olarak ele alınacaktır.

Türkiye tabii bitki örtüsünün ve hayvan türlerinin korunması için gerekli tedbirler alınacaktır.

23) Tasarruf

Ülkemizde enerji, sermaye, emek, beşeri ve ruhi gücün verimli bir şekilde kullanılabilirdiği söyle nemez. İsrافی üretimde de, tüketimde de, dolaşımında da gözlemek kabildir.

Türk milletinin geleneksel tasarruf motifleri, bugün modern ekonomi gereklerine tam tekabül etmese bile aile ekonomisinden kaynaklanan büyük tasarruf meyil ve kabiliyetini göstermektedir. Yıllardan beri süren sanayileşmiş ülke insanlarının tüketim standartlarını benimsetme hatalı politikası, Türkiye'yi ağır basan bir tüketim ve israf eğilimine sürüklemiştir. Bu eğilimin temelden düzeltilmesi şarttır. Ekonominin her alanında israfı önlemeyi ve halk tasarrufunu süratle verimli yatırımlara dönüştürmeyi esas alıyoruz. Teklif ettiğimiz iş, çalışma ve banka reformlarıyla, tasarrufun süratle ve sağlıklı bir şekilde artacağına inanıyoruz.

Tasarruf fikrini benimsetmek, uygulamada müspet örnekleri çoğaltıp, halkın tasarruf şevkini artırmak, alın terinin, göz nurunun ve tasarrufa yönelen bir kuruluşun bile değerlendirildiğini; çalışana, Türkiye insanına ve ülke ekonomisine gerçek faydayı sağlayacağını göstermek esastır.

24) Maliye politikası

Devlet gelirlerinin başlıca kaynağını teşkil eden vergilerin adil, mükellef bakımından tahammül edilir,

basit, yaygın, herkesten gücüne göre ve ekonomik kalkınmayı teşvik edici doğrultuda vazını esas kabul ediyoruz.

Vergi tarihinde nispet, ödemede kolaylık esas olmaktadır.

Vergi tahsilinde mükellef beyanına itibar edilmesi esası, sözde kalmayıp gerçekleştirilecektir.

Atıl sermayenin üretime yönelmesi teşvik edilecek, toplumsal hâsılanın toplumda adil dolaşımı sağlanacaktır. Vergilendirmeyi çok mahdut bir kaç kaleme inhisar ettirmek düşüncesindeyiz. Vergi nispetlerini makul ölçülerde safha safha düşürmek kararındayız. Vergiyi mükellef beyanına bağlı kılan, mükellefe inanan, ancak objektif, basit esaslara dayanan vergi esasını getireceğiz.

Üretilen ve tedavül edilen mal ve hizmet başına düşük vergiyi, gelir ve kurumlar vergisinin yerine ikame etmeyi düşünüyoruz.

Şahısların, kurumların hayır ve yardım amacıyla toplumsal faydası sabit olan harcamaları vergi indiriminden yararlandırılacak, toplumsal yardım ve dayanışma, kültür ve sanat gelişmesi teşvik edilecektir.

Adalet esası, vergiler yoluyla alınan kıymetlerin eşdeğerinde bir hizmet ve katkının vatandaşa tekrar dönmesi manasına gelir. Bu yüzden devlet harcamaları ile bütçe gelirleri, özellikle vergiler

arasın da bir kıymet denkliği vazgeçilmez esastır. Harcamaların rasyonel, verimli olmasına özel bir dikkat gösterilecektir. Devlet harcamalarında israfın önlenmesi, pahalı olmayan bir yönetim, cari harcamaların safha safha azaltılarak tasarrufa ve verimli yatırımlara yöneltilmesi başlıca esastır. Bütçede denklik, ulaşacağımız hedeflerin başında gelir.

İşçi ve memurlardan alınan vergileri makul bir asgariye indirecek ve vergilerin önemli bir bölümünü işçi ve memurların tasarruflarının değerlendirildiği yatırımlara kanalize edeceğiz.

Özellikle KİT'lerde, çalışma esasları; verimlilik, adalet esaslarına göre yeniden düzenlenecek, çalışanlar yıllık hâsıladan pay alacaklardır. Çalışma, verim, teşebbüs teyit ve teşvik edilecek, KİT'ler devlet maliyesine yük olmaksızın kuruluş amaçlarını gerçekleştirmiş olacaklardır. Bu hedefi gerçekleştirmek için personel, yönetim, pazarlama, işletme, kredi ve üretim politikaları da değiştirilecektir.

7. GELİŞMENİN MİLLİ SOSYAL ESASLARI

1) Sosyal - fizik çevrenin insan ve gelişme için ıslahı

Şehirlerimizi Türk insanının, çalışma, ekonomi, kültür, sanat ve dini hayatın gerçeklerine en sağlıklı şekilde cevap veren sosyal yerleşim birimleri olarak ele alacağız. Şehirlerimizi kolayca yaşanır, medeni ihtiyaçların rahatlıkla karşılandığı yerleşme birimleri haline getirmek azmindeyiz.

Şehir; alt yapısıyla, binalar, tesisler, kısaca ıslah edilmiş fizik çevrede yaşayan; medeni-sosyal ihti yaçları, yaşama tarzı belirlenmiş bir hemşehriler topluluğu olup, maddi - manevi bir bütünlük arz eder. Bu itibarla bütüncül bir planın eseri olmak lazım gelir. Plan, Türk insanının maddi - manevi ihtiyaçlarını karşılayacak, modern hayatın gerekleriyle geçmişin dev mirasını yaşatacaktır. Onurlu bir geçmişle, umut dolu bir gelecek modern şehirlerimizin iki özelliği olmalıdır.

İş, çalışma hayatı, eğitim, spor, sanat ve dini hayatın gereklerine, hemşehrilerin barınma, beslenme, dinlenme ihtiyacına cevap verecek genel şehir planları çerçevesinde şehirlerimizin ıslahını zaruri görüyoruz.

Şehir planlarının devletin kesin desteğine kavuşması, hemşehrilerin ve kamuoyunun sahiplenmesi için ısrarlı bir çabayı sürdüreceğiz. Şehirleşmenin gereklerine uygun şehir planlarının dejenere edilmesine karşı tedbirler alacağız.

Bu planların şehirlerin gelişmesinde genel bir istikamet ve sınır vazetmesi itibariyle, ciddi uygulamaların şehirleşmemizi sağlıklı bir yapı ve gelişme temposuna kavuşturmasına muhakkak gözüyle bakıyoruz.

2) Hâkim karakterlerine göre şehirler

Belirgin özellikleri itibariyle bazı şehirlerimizin kültür, turizm, ticaret ve sanayi şehirleri halinde buldukları açıktır.

Şehirleşme hamlesinde tabii çevrenin korunması yanında, tarihsel çevrenin korunması gerektiğine de inanıyoruz. İstanbul'un bir kültür, sanat, turizm ve tarih mirası olarak korunması gerektiğine, şehirlerimizin hemen hepsinde hâlâ canlı olarak kalabilmiş tarihi mirasın korunup, modern şehir hayatı şartlarında yeni fonksiyonlar icra ederek yaşatılmasının zaruretine inanıyoruz. Bu çabanın büyük turizm potansiyelini harekete geçireceği kanaatindeyiz.

3) Eğlenme, dinlenme, turizm imkânlarını, nimetlerini tüm vatandaşlara açmak

Sahil, plaj, deniz, su, ılıca, koru, orman, park ve güneş gibi sağlık ve dinlenme kaynaklarından tüm halkın ucuz bir şekilde istifadesini, toplum sağlığı, toplum huzuru, genel ahlak anlayışına zıt olmayacak bir biçimde sağlamayı medeni bir görev saymaktayız. Eğlenme, dinlenme hayatını; kamu düzenine ters düşmeyecek bir biçimde kişinin dini, felsefi ve ahlaki telakkileri istikametinde tanzimedebilmesinin modern anlamıyla bir hak olduğu inancındayız.

4) Konut meselesinin çözüme kavuşması

Mesken ihtiyacının sadece şehirlerimize has bir problem olmadığı, bir genel problem niteliğinde bulunduğu açıktır. Nüfus artışı gibi olağan bir gelişme, hatalı bir sanayileşme ve şehirleşme siyasetinin sonucu gerçekleşen iç göç tazyiki, mesken açığını özellikle şehirlerde başlıca mesele haline getirmiştir. Kısaca yanlış sanayileşme ve şehirleşme siyaseti konunun temel sebebi olarak kalmıştır. Bu politikaları ıslah ederken konut açığında sağlıklı bir şehirleşme programı içinde çözüm getireceğiz.

Konut meselesinin soyut bir mesele olarak ele alınması maddeten ve manen imkânsızdır, çünkü konut, şehir dediğimiz bir yaşama biriminin parçasıdır.

Alt yapısı ile, kültürü ile şehre sahip çıkan hemşehriler topluluğu ile şehir, sağlıklı bir bütündür. Konut, ailenin ve ferdin ferdi, ailevi, maddi ve manevi ihtiyaçlarının çağdaş düzeyde tatmin edildiği en küçük yerleşme birimidir. Mesken meselesini, bütün icaplarıyla, şehirleşme geneli içinde ele alıyoruz. Aynı şekilde konut, dört duvardan, binadan ibaret bir şey değildir; Yuvadır. Barınılacak dört duvar arası bir şey değildir. Yuva, toplumun temel çekirdeği olan ve aile fertlerinin dayanışmasını sağlayan, hayatın problemlerine, sıkıntılara göğüsgeren siper; müşterek hayatın en önemli kısmının geçtiği manevi bir iklim, müşterek hatıraların ve umutların kaynağıdır. Aile ekonomisi dediğimiz, makro ekonominin en talihsiz dalgalanmalarına bile başarı ile göğüs gerebilen, tasarrufun, tasarruf ekonomisinin can damarıdır. Aile, fertlerin geçici ortaklığı değildir. Bu yüzden yuva, sadece barınma imkânı veren bir çatı olarak ele alınamaz. Her ailenin bir konuta sahip olması veya ihtiyaçlarına uygun ucuz kira ödediği yuvaya sahip olması bir ihtiyaçtır. Devletin ve toplumun bu ihtiyacı karşılamasını sosyal bir ödev olarak görüyoruz.

Bu konuda şunları yapacağız: Artan konut ihtiyacına karşı devletçe yeni şehirler kurarak, tarım, kültür, turizm, sanayi, eğitim ağırlıklı şehir planlamasına uygun biçimde şehirleri genişleterek, köy ve tarım kentlerimizi geliştirerek, sosyal, ekonomik ve kültürel ıslahatı tamamlayacağız.

Çekirdek aile tipine uygun küçük konutlar kadar, belki de daha önemlisi, geniş ailelerin yaşıyabileceği konut türlerinin de asla ihmal edilemeyeceğine kaniyiz.

Vatandaşlarımızın değişik konut tiplerini seçmek imkânına sahip olmalarını bir hedef olarak ele alıyoruz. Ucuz, basit, kullanışlı, ferah konuların ucuz, sağlıklı, dayanıklı inşaat malzemeleri ile yapılması yanında bilimsel araştırma ve analizlerin elde ettiği sonuçların süratle uygulamaya konulmasını, özellikle deprem kuşaklarında ve tarım alanlarında bir zaruret olarak görmekteyiz.

İklim, yerel inşaat malzemesi, geleneksel Türk evi ve çağdaş ihtiyaçlar; modern Türk evinin dokusunu oluşturacaktır.

Yeni şehirler inşa etme, şehirlerimizi, köylerimizi geliştirme genel planları çerçevesinde devlet ve işverenlerin konut yapması sağlanacak, inşaat sektörü teşvik edilecek, konutları kendileri yapmak ve yaptırmak isteyen vatandaşlarımıza kolaylıklar sağlanacaktır. Ucuz inşaat malzemesi türlerini geliştirmek parolamızdır. Ucuz, sağlıklı, rahat yaşanır konutlar hedefimizdir. Şehirlerimizin çevreden kopmuş, fonksiyonsuz beton yığınları haline gelmesi önlenecektir. Tabii ve tarihsel çevrenin korunması inşaat programımızın başlıca dikkat konusu olacaktır. Arsa spekülasyonu önlenecektir. Devlet memurlarına, devlet konut yapmalıdır. Çalışanlar için işverenler konut yapmaya özendirilecektir. Prefabrik konut yapımına hız verilecek, ucuz ve sağlıklı inşaat malzemesi

yapımına geçilecek ve inşaat maliyetleri düşürülecektir. Sağlıklı şehirleşme ve köy gelişmesi projesini geliştirerek ucuz arsa, ucuz altyapı, ucuz inşaat malzemesi ve seri inşa için gerekli mali, idari ve teknik tedbirler süratle alınarak konut açığı kısa süre içinde karşılanmış olacaktır.

5) Genel sigorta

Vatandaşların tümü hayat sigortası kapsamına alınmalıdır. Devletin garantisi altında bulunan can ve mal güvenliği esasını daha da genişleterek genel bir sigorta haline getirmek istiyoruz.

Hayatlarını kaybeden vatandaşların varisleri ve yakınlarının, bu kayıp sebebiyle uğradıkları zarar toplum tarafından tazmin edilmelidir. Tesis edilecek sigorta hem suç ve haksız fiillerin asgariye inmesini sağlayacak, hem de kişilerin haksız ve kanuna aykırı fiiller sebebiyle uğradıkları bedeni ve cismani zararlar sigorta edilmiş olacaktır.

Bu, sulh ve adaleti daha sağlam esaslara dayandırarak, hayat sigortalarının birinci basamağını oluşturmuş olacaktır.

Kadınların günümüzde ciddi bir himayeye mazhar olmadığı görüşünderiz. Ağır çalışma şartları, ekonomik baskılar, evli kadınların da sigorta kapsamına alınmalarını zaruret haline getirmiştir.

6) Kadın hakları ve ailenin korunması

Kadın hak ve hürriyetlerini güven altına alma ve Türk kadınlığının korunup geliştirilmesi temel hedeflerin başında yer alır. Kadın iffetini inciten, haya duygularını rencide eden; aile sadakat ve mukaddesatını tehdit eden telkin ve davranışları sadece Türk toplumunun çekirdeğini oluşturan aile açısından değil, Türk kadınının manevi gelişmesi açısından da son derece zararlı bulmaktayız.

Kitle haberleşme araçları ve imkânlarının kadın haysiyet ve şerefini rencide eden ürküntü verici telkin çemberini vahim bir tehdit olarak görüyor, Türk kadını ve ailesinin maddeten ve manen savunulmasını başlıca hedeflerimizden biri olarak ilan ediyoruz.

İnsanoğlunun ister kadın, ister erkek olsun beden ve ten olarak sergilenmesini, teşhirini ve sömürülmesini utanç verici bir gerilik olarak telakki ediyoruz. Kadını bir meta haline indirgeyen tüm gayri ahlaki davranış ve utanç verici sömürünün karşısındayız.

Şahsiyet haklarının, kadın şahsiyetinin ve aile mahremiyetinin korunması mutlaka gerçekleşmelidir.

Evlilik teşvik edilecektir. Temiz, saygılı ve mutlu aile için gerekli sosyal ve manevi çevre, itina ile gerçekleştirilecektir. Millî, ekonomik ve sosyal ıslahat çabasının öncelikli hedefi; Türk aile yapısını tehdit eden, baskı altına alan tüm manevi, maddi

batakların kurutulması olacaktır.

Türk kadınlarının bilim, sanat, teknoloji alanında ve tüm çalışma hayatında özel bir yeri bulunmaktadır. Türk kızlarını; kendilerine ailelerine, Türk milletine ve tüm insanlığa karşı görevlerini müdrik, yarının muhterem anaları olarak geleceğe hazırlamak ülkümüzdür. Çalışma hayatının şartları ile kadınlık hususiyeti ve ailevi görevler arasında devamlı bir uyum tesis etmek emelindeyiz. İlimin ışıklarının tüm vatandaşlarımız gibi tüm kadın ve kızlarımızı da aydınlatması amacımızdır. Söz konusu uyumu tesis etmek, maddi ve manevi gelişmeyi ve verimliliği arttırmak azmiyle kadınlarımızı ruhi istidatları itibarıyla onlara en çok yakışan istihdam alanlarına çekmek için özel bir gayret göstereceğiz. Tarım, hizmet ve sanayi sektörlerinde çalışma şartlarını kadınlar için özellikle ve öncelikle düzenleyeceğiz. Ücret, sağlık, kadın - çocuk - aile ilişkisi, tatil, izin vb. unsurlar bakımından yeniden müspet ilim ve modern işletme esaslarına göre çalışma hayatını tashih edip düzenleyeceğiz.

7) Toplumsal faydanın paylaşılmasında ölçü

Toplumsal faydanın tevziinde ehliyet, çaba ve ahlaki değer esas alınmalıdır.

Toplumun maddi ve manevi gelişmesine katkıda bulunan herkes, adalet ölçüleri gözetilerek ça-

basının karşılığını almalı, ödüllendirilmelidir. Toplumsal hiçbir faydası bulunmadığı halde maddi çıkar, kolay başarı, haksız nüfuz imkânlarının varlığı, sosyal ve millî gelişmemizin en büyük engelleri arasında bulunuyor.

Böyle bir tezaadın, Türk toplumunda bir gerilik amili olarak var olmasına imkân tanımamak kararındayız. Bilim, sanat, teknoloji vb. alanlarında ilerleme sağlayanlar, çabalarının toplumsal mükâfatını göreceklerini bilmeli, herkes topluma sağladığının karşılığını göreceğinden emin olmalıdır.

8) Vakıflar

Mazbut, mülhak ve bağımsız vakıfların gelişmesini sağlamak azmindeyiz. Vakıf eserlerini akarlarıyla korumak vâkıfın iradesi uyarınca vakıf eserlerine, modern toplumda fonksiyonlarını kazandırmak kararındayız.

Bağımsız vakıfların gelişmesini engelleyen müdahaleleri ortadan kaldıracacağız. Bağımsız vakıflar, doğrudan ihtisas mahkemelerine bağlanma fikrindeyiz.

Sosyal, kültürel, hayrî, ilmî vakıfların gelişmesini teşvik edeceğiz.

Vakıfların sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı ifadaki geleneksel rolünü yaşatmak azmindeyiz.

9) Yaşlılar, yetimler ve çalışma gücü azalmış vatandaşlar

Yaşlıların, yetimlerin ve çalışma gücü az veya azalmış vatandaşlarımızın hem güçleri ölçüsünde çalışmaları sağlanacak, hem de Türk toplumunun özel himayesine alınmış olacaklardır. İlk tedbir olarak yaşlı ana, baba, hısımlar ve yetimlerden, çalışma gücü azalmış çocuklardan başlayarak; bu vatandaşlarımızı özendirici tedbirlerle Türk ailesinin sıcak yuvasına almayı amaçlıyoruz. Halk sağlığı açısından sağlıklı ve ekonomik beslenme kültürünü, hijyen kültürünü yaygınlaştırmak karındayız. Hastalığı ekonomik, sosyal ve manevi gelişmenin belli aşamasında istisnai bir olay haline getirmek hedefimizdir. Koruyucu hekimlik normlarına uygun bir hayat tarzının ülkemizde gerçekleşmesi bu hedefi realize edecektir.

10) Sağlık politikası

Vatandaşlarımıza isabet eden doktor sayısını artıracamız. Modern ulaşım ağı ile, gelişmiş hastanelerimize hasta naklini gerçekleştireceğiz. Sağlık kültürünü okullarımızda temel derslerden biri yapacağız. İlk yardım konusunda yaygın eğitim yapacağız. Her vatandaşa sağlık hizmeti ulaşacaktır. Her vatandaşın sağlık sigortası kapsamına ve sağlık teşkilatımızın daimi korumasına almak azmindeyiz. Doktorlarımızı bu alandaki bilimsel ve teknolojik gelişmenin sürekli takipçisi

haline getirmek, yükselme imkânlarını artırmak emelindeyiz. Hastanelerimizi daha da geliştirecek, çalışan doktorları azami kapasiteleri üstünde çalışmaya iten şartları ıslah edeceğiz. Doktorlar için maaş artışı prim esasını getireceğiz. Mahrumiyet bölgelerinde çalışmayı maddeten ve manen özendiracağız.

İlaç tüketimini azaltacak tedbirleri alacağız. Yerli ilaç sanayisini teşvik edeceğiz. Halk tıbbının ve ilaçlarının bilimsel ve deneysel sınavdan geçirilmesi gerektiği inancındayız.

Sağlığa zararlı alışkanlıkları bertaraf etmek, alkol, uyuşturucu kullanılması gibi sadece ekonomik, sosyal açıdan zararlı değil, insan beden ve ruh sağlığı açısından bir afet olan zararlı tüketimi kesinlikle önlemek kararındayız.

Kitle sporlarının benimsetilip yayılması bu alan da hedefdir.

Sporun bütün branşlarında insan ve hayat konusunda bir düşünce ve ahlaki bir kavram bulunur. Bazı branşlarda felsefi ve ahlaki nosyon açıkça görülmektedir. “Ben sporcunun zeki ve temiz ahlaklısını severim” diyen Atatürk’ün sözündeki ahlaki ve zihni terbiye ve gelişme hedefini Türk sporunun özelliği haline getirmek azmindeyiz. Ekip halinde müsabakaya dayanan sporların, uyumlu bir ekip çalışması, spor alanındaki bilimsel bütün sonuçların sentezlenmesi, dayanıklılık, çabukluk, inisiyatif, öngörü, görev şuuru, özgüven gibi toplum gelişmesi için elzem faktörleri besle-

yeceği açıktır. Bu yüzden müsabakaya dayanan sporlara özel bir önem vereceğiz. Profesyonel ve amatör sporcuların sigorta kapsamına alınması ve bir sporcu sigortasının tesisi elzemdir. Spor altyapısını yurt çapında gerçekleştirmek azmindeyiz.

11) Spor

Spor, sadece insan bedenini geliştirici bir çaba olarak değil, zihni geliştirici, insan bedenine ruhun hâkim olmasını sağlayan bir çaba olarak da, Türk toplumunun gündelik hayatına girmelidir. İnsanın, maddeten ve manen gelişmesinin, hatta kendini aşmasını sağlayan bu çabanın, Türk insanının maddeten ve manen gelişmesi hamlesindeki önemli rolü açıktır.

8. ÖZEL POLİTİKALAR

1) Ulaştırma

Ulaştırma hizmetleri sadece ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturmakla kalmaz, vatanın yekpare bütünlüğünün ve Türk milletinin vatan sınırları içinde, hükümlerliliğinin da teminatını oluşturur.

Kara, hava ve deniz ulaşımını, ülke ihtiyaçlarını karşılama konusunda biri diğerine tercih edilemez olarak kabul ediyoruz. Deniz taşımacılığının yetersiz kaldığı, hava ulaşımının da hakkıyla takdir edilmediği kanaatindeyiz. Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'miz için denizin müstesna bir imkân olduğu açıktır. Yurt içinde ve yurt dışında deniz ulaşım imkânlarını azami sınırına yükseltmek kararındayız. Deniz taşımacılığı yoluyla iç ulaşım büyürken, Türkiye milletlerarası taşımacılıkta da büyüyecektir. Üç kıta ve üç denizin birleşim noktasındaki Türkiye için ulaşımın bütün türlerinde daha büyük oranlar da yer tutmak mümkün olduğu gibi, milletlerarası ticarete de artan oranlara ulaşmak mümkündür. Bu hedefi gerçekleştireceğiz.

Deniz ulaşımının temeli olarak gemi sanayisi ve alt yapı hizmetlerini görüyoruz. Türkiye’de kısa sürede modern gemi sanayisini tesis etmek kararındayız.

Hava ulaşımına büyük önem vermekteyiz. Değişik iklim şartlarının aynı mevsimde yaşandığı Türkiye’de özellikle tarım ürünlerinin pazarlanması ve ihracı konusunda seri nakliyatın önemi açıktır. Seri ticari eşya taşımacılığı ve personel nakli için hava taşımacılığının gelişmesini öngörüyoruz.

Türkiye’nin tüm kentleri arasında hava ulaşımını sağlayacağız. Sivil havacılığı ucuz, seri ve sağlıklı hizmet veren bir sektör haline getirecek tedbirleri alacağız. Bu alanda yerli uçak sanayisini en kısa süre içinde safha safha gerçekleştirerek, yapılmış eserleri süratle tamamlamak kararındayız.

Kara taşımacılığında demiryollarına gereken önem verilecektir. Karayolu ve demiryolundan birini diğerine tercih için bir sebep görmüyoruz.

Ancak demiryolu ulaşımının ihmal edildiği ve gelişemediği kanaatindeyiz. Türkiye ticari eşya taşımacılığının en ucuz ve sağlıklı hizmet verebilecek bu sektörü modernize edilecek, ucuz, seri ve güvenli ulaşım için gerekli tedbirler alınacaktır.

2) Adalet

Adalet mülkün ve toplumun temelidir. Teşrii ve tevzii adaleti gerçekleştirip yaşatamayan toplumlar varlık sebeplerini yitirip toplumsal çözüluşe uğrarlar. Adalet ilkesinin tüm sosyal hayata hâkim kılınması baş esastır.

Hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkesi bu esasın belirtisidir. Ferdi ve sosyal davranışların adaleti gözetmesi ve tüm düzenlemelerin adalet esasına göre yapılması şarttır. Hukuk devleti, bağımsız yargı, siyasal iktidar ve idarenin adli muraka besı, Türk hukuk gelişmesinin vazgeçilmez esasları halindedir. Bu esasların Türk toplumunun vicdanında gün geçtikçe daha da kökleşeceği inancındayız.

Adaletin tesis edeceği mutluluğun sağlanabilmesi için, toplum hayatının tüm alanları adalet, ferdi ve toplumsal fayda ve gerçekçilik esaslarına dayanarak düzenlenmelidir. Adil, rasyonel, faydacı ve gerçekçi düzenlemeler adli mekanizmayı büyük ölçüde işgal eden ihtilafları azaltacaktır. Keza vatandaşlar ve vatandaşla devlet arasındaki ihtilafları sulh yoluyla halletmek için gerekli kurumları kuracağız. Zira adaleti gözeten bir sulhun, toplumsal zaruretine inanıyoruz. Artan ihtiyaçların adli mekanizmayı işgal, zaman israfı gibi zararlarından çok daha yıkıcı olanı, toplumsal antogonizmayı derinleştirmesi, millî birliğin manen tahrip etmesidir.

Diğer taraftan vatandaşlar arasında ihtilafın başlıca faktörü durumunda bulunan aile, toprak, ticaret alanı, işçi - sermayedar ilişkileri yeniden düzenlenmelidir.

Hâkimlerin hayat şartlarının icra edilen görevin büyüklüğüne uygun bir seviyeye getirilmesini, hakim teminatını bağımsız yargı esasının temel uygulama şartı olarak görüyoruz.

Adli hizmetin en seri, en basit ve en uygun şekliyle gerçekleştirilmesini sağlayacağız.

Adli polis teşkilatının kurulması, kanun ve mahkeme önünde eşitlik duygusunun yerleştirilmesi, ceza usullerinin ıslahı, suçun ve suçluluğun asgari seviyeye düşürülmesi, suça iten sebeplerin yok edilmesi, gerçekleştireceğimiz hedeflerden başlıcalarıdır.

Adalet politikamızın esası, ihtilafları asgariye inmiş, barışmış bir toplum, sulh, adalet, güven içinde ilerlemedir.

3) İçişleri

İçişleri politikamızın hedefi, demokrasi ve anayasal nizam çerçevesi içinde vatandaşlarımızın temel hak ve özgürlüklerini sağlamak, müessese nizamı kurmaktır.

Vatandaşlarımızın anayasal haklarını titizlikle koruyacağız.

Devletin garantisi altında bulunan demokratik hak ve hürriyetlerin korunup geliştirilmesi vazgeçilmez esastır. Hukuk devleti ilkesine samimiyet ve azimle bağlıyız. Hiçbir eylem, bağımsız yargı gücünün denetimi dışında olamaz.

Temel hak ve özgürlüklerini kullanılmasında, kişilerin hürriyetlerinin ve haklarının bilincinde olması sağlanacak, vatandaşın adalete, nizama ve karşılıklı haklara saygı ve ahlaki sorumluluk duygularının geliştirilmesine özen gösterilecektir. Sadece adli bir idare değil, müşfik ve güler yüzlü idarede behemehal tesis edilecektir.

Asayişin ve sulhun Türk toplumunun başlıca tutkularından biri olduğu kanaatindeyiz. Gerçekçi, rasyonel ve millî ihtiyaçların, insani özlemlere cevap verebilen idarelerin, maddi kudrete pek az ihtiyaç duyacakları muhakkaktır. Otoritesini vatandaş vicdanında ve iştirakinde bulan bir idare tesis etmek azmindeyiz.

Güvenlik kuvvetlerimizi, görevlerini ifaya muktedir, vatandaşların güven, sevgi ve desteğini kazanmış, fazilet, adalet ve şefkat duygusu ile görev yapan bir fazilet gücü haline getireceğiz. Güvenlik kuvvetlerimiz, gücü hakkında hiçbir şüpheye yer olmayan ama şefkatinden, koruyuculuğundan, tarafsızlığından, insancılığından asla kuşku duyulmayan bir güven ve şefkat ocağı haline getirilecektir.

4) Dış politika

Dış politikamızın esasını, yurttan sulh ve cihan-
da sulh hedefi teşkil eder.

Cihanı sulh içinde, hür milletler topluluğu ola-
rak görmek, yaşayan umudumuzdur. Silahlanma
yarışının, nükleer afetin, emperyalist nüfuz kav-
galarının, cihan çapında ekonomik ve sosyal ku-
tuplaşmanın karşısındayız.

Milletlerarası anlaşmalara sadığız. İkili ve çok
tarafli anlaşmaların adalet, dürüstlük, hakkaniyet
ve müşterek çıkarlar doğrultusunda ıslahını, ge-
lişmenin tabii bir sonucu olarak görüyoruz. Tür-
kiye'nin maddi ve manevi çıkarları ile ikili veya
çok tarafli anlaşmaların uzlaştırılmasını zaruri
görmekteyiz.

Bölgemizi, Akdeniz'i İslam dünyasını ve dün-
yayı adalet, hürriyet ve karşılıklı çıkarlar esasına
dayalı daimi bir sulh ortamı halinde görmek hede-
fi mizdir. Ortadoğu'nun jeopolitik, jeostratejik ko-
numu bölgede daimi sulhu tesis imkânları verdik-
ten başka, ekonomik ve kültürel entegrasyonunu
gerçek leştirmek arzusundayız.

Bölgenin güçler arası nüfuz savaşlarından arındı-
rılmasını şart sayıyoruz. Emperyalizme, sömürüye
ve asimilasyona karşıyız. Siyasal bağımsızlıklarına
kavuşmamış ülkelerin, süratle bağımsızlıklarının
sağlanması ve tanınmasını arzu ediyor ve zaruri
görüyoruz.

Dünya Türklerinin yaşadıkları ülke ve rejimlerinin samimi surette sadık vatandaşları olarak millî kimliklerini muhafaza etmelerini, insan haklarının tabii zarureti telakki etmekteyiz. Türk topluluklarını, Türklerin yaşadığı ülkelerle Türkiye arasındaki samimi dostluğun geliştirilmesinde başlıca ölçülerden biri olarak kabul ediyoruz.

Türk kültürünün bakiyelerini, Türkiye’de olduğu gibi dünyada da korumak başlıca görevlerimiz arasındadır.

İslam dünyası ile ikili ve çok taraflı anlaşmalar yoluyla, tarihi birikimin, müşterek inançların ve değerlerin verdiği imkân ile kültürel ve ekonomik işbirliğini kuvvetlendirip istikrarlı bir yapı oluşturmak arzusundayız.

İslam dünyası başta olmak üzere, komşularımızda ve dünyada, Türk kültürü, Türk tarihi ve Türk milleti hakkında hiçbir ilmi kıymeti bulunmayan, esassız ön hükümlerin, saplantıların, yanlışlıkların varlığı açıktır. Mitolojik, dini ve politik önyargıların dünya kamuoyunu menfi etkilemesine fırsat vermemek ve bu etkilerle savaşmak karındayız.

Komşularımız, Ortadoğu ülkeleri ve İslam dünyası ile temel politikaları koordine etmek karındayız. Müşterek tarih, kültür, sanat ve folklor varlığını korumak ve güçlendirmek, bölgesel kamuoyuna yansıtma azmindeyiz.

Temel insan haklarına, millî bağımsızlıklara hürriyet ve adalete bağlı adil, az gelişmiş ülkelerin ekonomik ve kültürel gelişmesini tarihsel gelişim çizgisi yönünde teşvik ve teyit edici, ırk, din, dil baskılarını reddeden, asırlık haklarını güvence altına alan, emperyalist yayılma politikalarına karşıduran, dünya ölçüsünde yaygın sefalet, açlık, kültürel yetersizlik, çevre kirlenmesi problemlerine çözümler getirci, Türk milletinin haklı menfaatlerini, beşeriyetin uyuyan vicdanı ve idrakine kabul ettirici bir dış politika uygulayacağız.

5) Savunma

Türkiye topraklarının bölünmez bütünlüğü ve Türk vatanının savunulması, savunma politikamızın baş hedefidir.

Benimsemiş bulunduğumuz “yurtta sulh, cihan da sulh” hedefi, ihtilafların sulh yoluyla ve adalet esasları çerçevesinde hallini öngörür. Türkiye savunma politikasında tecavüzi bir düşünüşe yer yoktur. Ülkemizde, bölgemizde ve dünyada istikrarlı, adil bir sulhun var olması ülkümüzdür. Türkiye, adalet esasına dayalı gerçekçi bir sulhun en önemli amili olacaktır.

Diğer taraftan Türkiye'nin jeopolitik, jeostratejik, konumunun arz ettiği önem sebebiyle, sulhun, Türkiye bütünlüğünün ve Türkiye'nin hayati çıkarlarının savunulması için, savunmamızı azami seviyeye çıkarmanın kaçınılmaz bir görev olduğu

inancındayız. Bu yüzden Türk Silahlı Kuvvetleri'ni, görevlerini ifaya muktedir, caydırıcı gücü tartışılmaz, maddeten ve manen üstün bir güç haline getirme çabalarına hız vereceğiz.

Türk Silahlı Kuvvetlerini gündelik politikaların üstünde tutma kesin azmi ve kararı içindeyiz.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ihtiyacı olan modern savunma sanayisini süratle geliştirmek kararındayız.

